Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 66 ◆ П'ятниця, 5 квітня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

УКРАЇНА — КИРГИЗСТАН

Дві доби в Бішкеку над президентською резиденцією Ала-Арча майорів державний прапор Радянської України. Як це все-таки мало... Але водночас і як це багато, якщо зважити на те, що за минулі десятиліття директивного братерства українська державна делегація такого високого рівня ніколи в Киргизстані не бувала...

(Продовження на 2-й стор.)

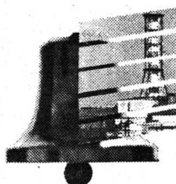
3 ВИМОГОЮ негайно припинити роботи з розширення потужностей Ровенської АЕС і поступового виведення її з експлуатації звернулася до Верховної Ради республіки сесія Луцької міської Ради народних депутатів.

Дев'ять місяців не отримує пенсії інвалід першої групи з дитинства сорокатрирічний Юрій Мартиненко. Шість із них сидить прикута до стільця людина біля вікна своєї кімнати, чекаючи поштаря. Від кого ж ждати допомоги?

7 стор.

Якщо загалом про чорнобильське лихо ми знаємо чимало, то конкретно щодо Києва, умов проживання в ньому незрозумілого ще багато. Зокрема, до якої міри й чим забруднено місто в результаті аварії?

12 стор. 13

СПРОБА зняти з ратуші Житомира український національний синьо-жовтий прапор припинена активістами місцевої організації НРУ. Як повідомив кореспондента УЦАІ один з лідерів Житомирської крайової організації НРУ Вячеслав Демтієвський, це намагалися зробити люди, одягнуті у міліцейську форму.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

Засновник — Верховна Рада Української РСР

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 166.300.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

У ПОШУКАХ ОПТИМАЛЬНИХ РІШЕНЬ

Знайти розв'язання гірницьких страйків, вирішити назрілі проблеми у вугледобувній промисловості — на це спрямовані зусилля учасників зустрічі уряду з шахтарями всіх вугільних регіонів країни. З квітня переговори було продовжено в Свердловському залі Кремля.

Зранку повноважні представники шахтарських колективів разом з міністром М. І. Щадовим пішли в інший зал, щоб спокійно розглянути пакет напрацьованих напередодні пропозицій і, якщо дійдуть згоди, підготувати проект рішення. А решта учасників зустрічі продовжили обмін думками.

Але раніше Прем'єр-міністр СРСР В. С. Павлов проінформував про засідання міжрегіональної ради шахтарських страйкових комітетів, яке відбулося ввечері 2 квітня, про прийняту на ньому заяву. Якщо коротко висловити її суть, представники страйкуючих колективів продовжували наполягати на виконанні всіх їхніх вимог.

Як би то не було, дискусія продовжувалась, і, треба об'єктивно сказати, не завжди на користь уряду. Так, коли заступник Прем'єр-міністра Л. Д. Рябєв доповів про хід виконання відомої постанови № 608, у шахтарів виникли запитання. Відповіді представника Кабінету міністрів з деяких проблем не задовольнили аудиторію.

Було порушено питання про вихід вугледобувних підприємств самостійно на зовнішній ринок. Гірники скаржились на те, що колективам в одиночку це робити дуже невигідно.

Увечері учасники зустрічі дізнались про результати роботи погоджувальної комісії. Їх оголосив М. І. Щадов. Один з найпринциповіших підсумків — погоджено постанову Кабінету міністрів про заходи щодо поетапного підвищення заробітної плати працівників вугільної (сланцевої) промисловості в 1991 — 1992 роках. У квітні — червні нинішнього року вона зросте на 25 процентів, у липні — вересні — на 50, у жовтні — грудні — на 75, а в січні —, березні наступного року подвоїться.

Довгі спори передували згоді щодо формулювання про надання трудовим колективам права розпоряджатися частиною продукції. У підсумку прийнято таку редакцію: дозволити підприємствам вугільної промисловості реалізовувати на внутрішньому і зовнішньому ринку до семи процентів енергетичного і до п'яти процентів коксівного вугілля із загального обсягу фактично видобутого (реалізованого) вугілля по договірних цінах.

Постановою Кабінету міністрів істотно доповнено список робіт і професій, які дають право на пенсію незалежно від віку при зайнятості на цих роботах не менш як 25 років. При цьому повністю враховано вимоги шахтарів.

Вироблено також заходи щодо соціального захисту працівників вугільної (сланцевої) промисловості при проведенні реформи роздрібних цін.

Реагуючи на підписану багатьма представниками трудових колективів заяву про неприпустимість будь-якого кримінального або адміністративного переслідування учасників страйків, В. С. Павлов сказав, що уряд не має наміру вдаватися до переслідувань страйкарів.

Увечері, завершуючи зустріч, перед шахтарями виступив Президент СРСР М. С. Горбачов.

(Кор. ТАРС).

УКРАЇНА—КИРГИЗСТАН

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Засоби масової інформації республіки і країни вже повідомляли про урочу мить підписання історичної ваги документа — Договору про дружбу і співробітництво між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Республікою Киргизстан. Він буде опублікований у пресі, і всі бажаючі зможуть ознайомитися з ним. Та за кожною статтею, кожним окремим положенням договору — дні напруженої роботи юристів, політиків, економістів. А поки і набутий досвід, і сучасна практика, і історична перспектива набули чіткого окреслення в договірних статтях і прагненнях.

І у своєму діалозі, і під час зустрічей з громадськістю, з широкою аудиторією журналістів Голова Верховної Ради Української РСР Леонід Макарович Кравчук та Президент Республіки Киргизстан Аскар Акайович Акаєв неодноразово наголошували на тому, що на шляху утвердження суверенності і розвитку успіху не зможе мати жодна республіка, в якій хоч якимось чином буде утискуватись національна меншість. Окремою статтею у договорі закріплена норма, за якою Українська РСР і Республіка Киргизстан «виявляють турботу про задоволення мовних та інших національно-культурних і духовних потреб відповідно українців, які проживають у Киргизстані, і киргизів, які проживають на території України». Саме це положення і виявилося в основі хвилюючої зустрічі нашої делегації з представниками української громади на виробничому об'єднанні «Машинобудівний завод імені В. І. Леніна», що під час Великої Вітчизняної війни відгалузився від Луганського заводу. Тут нам читали і вірші Шевченка, і говорили про сьогоднішнє життя-буття, про те, як багатонаціональне підприємство живе справді єдиною трудовою родиною. І все ж, крім слів великої подяки Голові Верховної Ради України, земляки наші далекі попросили допомогти в тому, щоб ниточки дружби простяглися і між міністерствами культури, народної освіти, комітетами Держтелерадіо, зокрема для обміну телесюжетами... Голова Верховної Ради тут же звернув увагу членів нашої урядової делегації на ці питання, висловив свої міркування щодо розширення діапазону контактів... Напросилася думка про те, що, очевидно, у бюджеті республіки взагалі слід мати окрему статтю, за якою гарантувалося б фінансове забезпечення мовно-культурних потреб українського населення, що проживає за межами України в усіх республіках СРСР.

Широке коло проблем було порушено під час перебування в Киргизстані. Йшов плідний діалог між першим заступником Голови Ради Міністрів республіки К. І. Масиком і Прем'єр-міністром Киргизстану Н. І. Ісановим, головами комісій Верховної Ради УРСР М. Б. Білоблоцьким, М. В. Гришком, М. О. Шульгою, Г. І. Ходоровським із своїми киргизькими колегами, міністрами двох республік...

На благо двох народів — може, коротко, але влучніше про цей діалог, певно, і не скажеш.

О. ПЕТРИЧЕНКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

(Фоторепортаж із Киргизстану див. на 9-й сторінці).

Шкарпетки не заплановані...

Нотатки зі спільного засідання постійних комісій Верховної Ради УРСР

Спільне засідання чотирьох постійних комісій Верховної Ради УРСР — подія не така вже буденна. «Не лякайтеся телебачення, товариші! Воно також вирішило віддати борги селу. — Голова Комісії з питань соціального розвитку села В. Сухий задав тон розмові. — У нас свого по зав'язку, тож коротко і по суті...». Справді, не від хорошого життя створено три робочі групи: з підготовки програми фінансового, матеріально-технічного забезпечення села, а також постачання товарів масового вжитку сільському населенню. Їх і вирішили заслухати члени комісій, щоб виробити спільну програму подальших дій.

Довелося визнати і, як то кажуть, взяти за основу: Закон «Про пріоритетний розвиток села...» не виконується на сьогодні по жодному з його напрямів. Отже, без прийняття необхідних підзаконних актів один з перших Законів, за який проголосувала абсолютна більшість (357 депутатів!), приречений на провал.

У доповіді керівника групи з фінансового забезпечення соціального розвитку села, першого заступника голови Держагропрому УРСР В. Ситника втішного мало. Все планування по агропромисловому комплексу велося з розрахунків коефіцієнта цін — 1,7. Вже на сьогодні маємо коефіцієнт 2,7 — 2,8, і він продовжує зростати. В результаті 8 мільярдів карбованців не компенсуються нічим і можуть бути віднесені тільки на перегляд обсягів будівництва. А це означає скорочення на 40 відсотків соціального будівництва на селі. З 10,5 мільярда карбованців, необхідних для реалізації Закону, виділено 3 мільярди. Тільки централізовані державні капіталовкладення зможуть змінити ситуацію.

«Якщо прибуток з підвищення роздрібних цін йде в загальний бюджет, то чому це підвищення знову лягає на плечі селян?» — на запитання, що посипались голові Комісії з питань планування, бюджету, фінансів і цін А. Печерову, відповісти важко, практично неможливо.

Ще одне болюче питання — компенсація. Згідно з постановою Ради Міністрів УРСР, відшкодування відбуватиметься за рахунок «витрат на виробництво», тобто за рахунок господарств...

Першим «зійшов з дистанції» Печеров, далі не витримало телебачення... Це, звичайно, жарт. Голову Комісії з питань планування, бюджету, фінансів і цін чекали на Республіканському радіо. Та самому Андрію Васильовичу було не до жартів. «Перше запитання від слухачів радіо, — одразу ж знайшовся голова Комісії з питань агропромислового комплексу А. Чепурний. — За рахунок яких коштів компенсувати колгоспникам отих 40 і 60 карбованців?».

«Майже всі закони, прийняті Верховною Радою республіки, не забезпечені фінансами...» — зізнання чесне, але невтішне.

Не легше було й керівникові групи з матеріально-технічного забезпечення соціального розвитку села, першому заступникові голови Держпостачу УРСР П. Сьомику. Комплексна програма газифікації села передбачає на 1991-й рік прокласти 10,5 тисячі кілометрів труб. У перерахунку для промисловості — це 217 тисяч тонн труб. «Тож скільки тих труб мають підрядні будівельні організації? З чим їм працювати?».

«Якась частина запланованого обов'язково буде виконана...». Така відповідь Петра Єремійовича не могла задовольнити депутатів. А тверезі розрахунки голови Комісії з питань будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства В. Черепа не захоплюють: «На сьогодні ми реально можемо отримати 60—70 тисяч тонн труб. А це — не більше третини від потреби. Навіть якщо за добу знайти решту, то за найсприятливіших умов будуть вони в жовтні місяці. Про яку газифікацію можна говорити?..».

«Рівень газифікації на селі сьогодні — 8 відсотків. Якщо навіть 10,5 тисячі кілометрів прокладати кожного року, то на 1995-й рік буде тільки 26 відсотків. За такої роботи й цього не буде», — підвів підсумок Анатолій Чепурний.

«Торгівля отримала 314 тисяч газових плит. Кому їх розподілили — не відомо, — голова Укргазу М. Мацялко почав зі свого, наболілого. — Газові прилади вивозять за межі республіки. Якщо б вони були в магазині, я б мовчав...».

Не менш болюче питання розподілу фондів автомобілів, який чомусь починається з союзних міністерств та відомств. А вже що залишиться — ділять наполовину між містом і селом. Епілогом засідання стало повідомлення депутата В. Романюка з Хмельниччини: «По моєму району заплановано на одну людину 0,6 пари шкарпеток на рік. І навіть це, м'яко кажучи, дивне зобов'язання виконується на 70 відсотків...».

Юрій ЛЕМКО.

ЧЛЕНИ ПРЕЗИДІЇ СПЕРЕЧАЮТЬСЯ,

АБО ДЕЯКІ ФАКТИ МІЖПАРТІЙНОЇ БОРОТЬБИ У ПАРЛАМЕНТІ, ЯКІ НЕ ПОТРАПЛЯЮТЬ НА ЕКРАН

Членам парламенту оце б усім разом передумови для хоч невеликого підвищення добробуту на Україні створити, а тоді вже можна й міжпартійним суперечкам присвятити якийсь час. Правда ж! Але ми такі, які є. Отож, котрій із сторін не симпатизувати (або й жодній), обирайте самі. Тексти — перед вами. Думайте, читайте. Дасть Бог, наші діти, може, й легше будуть між собою домовлятись.

Головному редактору газети «Голос України» тов. Правденку С. М.

Просимо опублікувати інформацію голови Комісії мандатної і з питань депутатської етики, яку він направив керівникові парламенту і в якій аналізуються наші виступи в пресі, а також надрукувати наші короткі коментарі.

З повагою,

члени Президії Верховної Ради Української РСР Д. Павличко, О. Ємець, Л. Танюк, В. Яворівський.

Голові Верховної Ради Української РСР ***тов. КРАВЧУКУ Л. М.***

За Вашим дорученням з приводу листа до Верховної Ради від працівника Міністерства культури УРСР Пазенка С. Ф. про неетичні висловлювання під час зустрічі з виборцями у Республіканському будинку актора члена Президії, голови постійної Комісії Верховної Ради, народного депутата Української РСР Танюка Л. С. на адресу КПРС і багатьох народних депутатів, Комісія мандатна і з питань депутатської етики проаналізувала виступи членів Президії у центральних, республіканських і деяких місцевих виданнях.

Встановлено, що у виступах члени Президії, як правило, по-діловому, принципово оцінюють економічну і політичну ситуацію, що склалася в нашій республіці і у країні в цілому, схвалюють пошук економічних зв'язків з іншими союзними республіками, висловлюють свої думки щодо укладання нового Союзного договору, роз'яснюють рішення, які приймаються Верховною Радою, та інше.

Всього за період з жовтня минулого по лютий цього року на сторінках названих видань більше 150 разів публікувались статті, виступи і інтерв'ю членів Президії Верховної Ради, зокрема, — тт. Яворівського В. О. — 16 разів, Павличка Д. В. — 15, Плюща І. С., Юхновського І. Р., Танюка Л. С. і Ємця О. І. — по 10, Гриньова В. Б. — 9, Кондратьєва Я. Ю. — 6 разів та інших.

За цей період члени Президії більше 100 разів виступали у прямому ефірі по телебаченню і радіо, але за відсутністю текстів виступів і короткостроковим терміном зберігання звукових записів цих виступів проаналізувати їх немає можливості.

Вивчення також показало, що окремі члени Президії в ряді випадків у своїх виступах недоброзичливо висловлюються на адресу існуючого державного ладу, Комуністичної партії і її керівництва, окремих народних депутатів, і це викликає справедливе обурення виборців.

У виступі на других Всеукраїнських зборах Народного руху України, надрукованому в газеті «Літературна Україна» 8 листопада 1990 року, член Президії, голова постійної комісії народний депутат т. Павличко Д. В. у противагу демократичній Росії керівні органи СРСР називає «національно безликим експлуататорським центром Горбачова». Говорячи, що Україна і Росія тільки окремо можуть відродити свою духовність і увійти до спільного європейського дому і «тільки разом, — говорить він, — здатні вони завалити власну тюрму так, щоб, падаючи, вона нікого не роздавила?! Знаємо: коли впадуть ті мури й склепіння, — говорить він далі, — брудна пилюка стане до небес, і ще довго вижиратиме нам очі її отрута, але ми повинні вийти з неї живі й видющі...».

В інтерв'ю газеті «За вільну Україну», опублікованому 16 листопада 1990 року, виправдовуючи дії Української повстанської армії, яка у роки Великої Вітчизняної війни воювала на стороні фашистської Німеччини, т. Павличко Д. В. перекручує дійсність і заявляє: «Дякуючи УПА, ми ввійшли в історію як нація, котра боролася проти фашизму».

У статті «Демократична партія України» в газеті «Літературна Україна» № 51 за 1990 рік, виступаючи проти ідей В. І. Леніна про створення Радянського Союзу як великого історичного кроку вперед від середньовічної роздрібленості, він викривляє фактичну, історичну дійсність і заявляє, що «...велика й багата на чорноземи та корисні копалини Україна стала жебрачкою саме тому, що їй пощастило бути у великій державі будівницею соціалізму», «поєднанням азіатської феодальної монархії із європейським фашистським режимом», — називав нині існуючий СРСР.

Виправдовуючи свій розрив з КПРС, у статті «Далі мовчати не можу» в газеті «Радянська Україна» за 11 січня 1991 року т. Павличко Д. В. називає Комуністичну партію «...інструментом національного та соціального поневолення народів СРСР».

Член Президії, голова постійної комісії народний депутат т. Яворівський В. О. у виступі на других Всеукраїнських зборах, що надрукований в газеті «Літературна Україна» 8 листопада 1990 року, образливо висловився на адресу заступника Генерального секретаря ЦК КПРС т. Івашка В. А., назвавши його «сірим партійним кардинальчиком». У цьому ж виступі він зневажливо говорить про вищі органи державної влади в СРСР: «Лементує наш поки що рахітичний парламент, висиджуючи закони-недоноски, штампує свої самодержавні укази Президент...».

Сумнівні висловлювання використовував т. Яворівський В. О. у виступі перед представниками української діаспори США, наведеному в газеті «Літературна Україна» за 13 грудня 1990 року, де перекривлюються фактичні умови життя селян нашої країни. «Про яке гірше кріпацтво взагалі в світовій історії можна говорити, — заявив він, — ніж та ситуація, в якій перебуває сьогодні той самий селянин?».

У відкритому листі членів Народної Ради виборцям своїх округів м. Києва, що надрукований в газеті «Вечірній Київ» 20 листопада 1990 року, члени Президії тт. Танюк Л. С. і Ємець О. І., разом з іншими членами Народної Ради, називають КПРС «хребтом адміністративно-командної системи, партією великих і малих начальників», безпідставно звинувачують партію у гальмуванні переходу до ринку.

У подібному тоні, не завжди зважено, а іноді з викривленням суті питання виступають окремі члени Президії на засіданнях сесій Верховної Ради.

На пленарному засіданні сесії 19 березня 1991 року член Президії т. Павличко Д. В. свій виступ про схвалення результатів референдуму і опитування населення Української РСР звів фактично лише до шельмування КПРС, її керівництва і зокрема Генерального секретаря ЦК КПРС. «Слухаючи Михайла Сергійовича Горбачова, — говорить т. Павличко Д. В., — коли він у суботу напередодні референдуму агітував за референдум і сказав, що ми повинні проголосувати за державу, яку ми тисячу років будуємо, це сказав Генсек Комуністичної партії, який начебто забув, що була 17 року революція і що наша держава — Радянський Союз нічого спільного із тою державою не могла мати, якщо виходити із комуністичної ідеології». «На верху нашої комуністичної ієрархії, — заявляє він, — сидять люди, яких політика, лінія їхня може бути названа флюгерством».

При цьому слова М. С. Горбачова вилучені окремо із контексту виступу і в них не йшла мова про «голосування за державу, яку ми тисячу років будуємо», а чітко сказано, що «позитивні підсумки референдуму відкриють дорогу до радикального оновлення союзної держави, перетворення її у федерацію суверенних республік...».

У виступі на засіданні Верховної Ради УРСР 13 лютого цього року, при обговоренні питання про загальносоюзний референдум на території УРСР, зневажливо висловився на адресу Верховної Ради СРСР т. Яворівський В. О. «Я сьогодні виступаю, — говорив він, — ще і як народний депутат СРСР, тобто як представник імперського центру».

Комісія доводить цю інформацію до Вашого відома і вважає за доцільне розглянути її на Президії Верховної Ради Української РСР.

Голова комісії
В. РЯБОКОНЬ.

Дмитро Павличко:

— Вириваючи з тексту окремі фрази, завжди можна довести, що текст, який по суті є молитвою, набуде характеру прокляття. Я дивуюся, як легко В. П. Рябоконь поводиться з моїми висловлюваннями "Дякуючи УПА, ми ввійшли в історію як нація, котра боролася проти фашизму», — це справді мої слова. Але там же мною сказано, що наддніпрянські українці воювали проти фашизму в лавах Радянської Армії, отже, наведена вище фраза стосується галичан і волиняків.

Так само й інші цитати, вирвані з живої і розгорнутої мови, надто у даному разі мають перекручений зміст.

Але в головному напрямі — все у тій доповідній вірно. Вона зображає мене критиком КПРС та імперії, що тримається на терорі, а автора доповідної — людиною, яка перекручує факти і має бажання зберегти старорежимні колоніальні порядки.

Володимир Яворівський:

— Повіяло, повіяло духом недалекого минулого від доповідної записки т. Рябоконя. Таке враження, що т. Рябоконь готує «дело» чотирьох не членів КПРС на засідання... бюро Вінницького обкому КП України і звісно ж — на виключення нас із лав своєї партії.

Невже колишній секретар Вінницького обкому ще не знає, що відмінена 6-а і 7-а статті Конституції, що ми вже існуємо в системі багатопартійності і що критика КПРС (її політики і лідерів), як і критика інших партій — вже не карається ні Колимою, ні навіть «намордником». От лихо, ми забули взяти дозвіл у т. Рябоконя на критику його партії, такої безгрішної, такої єдиної, такої, яка привела нас... якщо не до комунізму, то, принаймі, до «розвинутого соціалізму» зразка 91-го року.

Тепер по-суті. Змушений нагадати т. Рябоконеві, що він очолює Комісію мандатну та з питань депутатської етики. Тільки **депутатської етики.**

Отже, можна було б нагадати голові комісії, що він сам грубо порушив етику, висунувши нам, з позицій своєї партії, політичні звинувачення, які до депутатської етики не мають жодного відношення.

Бач, я назвав т. Івашка В. А. «сірим партійним кардинальчиком». Готовий і зараз повторити це визначення, бо воно не стосується людської гідності Володимира Антоновича, який покинув Україну заради партійної кар'єри в Москві. Йдеться лише про його політичну роль. Тов. Івашко не є депутатом українського парламенту, він його просто покинув. Скарги до комісії він не подавав. Ми з т. Івашком є народними депутатами СРСР — отже, він може подати на всесоюзну комісію. Я б навіть хотів, щоб він це зробив — тоді б я зміг довести, що він не є «видатним партійним лідером сучасності», а саме сірим партійним кардинальчиком. І тут же додам: як до людини, до Володимира Антоновича я маю багато симпатій...

А щодо становища нашого селянства, то вважаю, що вкрай неетично бути в цьому питанні арбітром і «вищою інстанцією» саме т. Рябоконеві — колишньому керівникові Вінниччини. Я родом з вінницького села, і якщо т. Рябоконь переконає мене, що він збудував на Вінниччині «сільський рай» і благодать — я готовий вибачитись і вклонитися Василеві Петровичу.

На жаль, не доведеться...

А щодо Д. Павличка — то мені навіть прикро, що він виступив на 1 раз менше за мене, а т. Рябоконь цитує його набагато більше.

Олександр Ємець:

— Схоже, що позиція голови комісії т. Рябоконя ще далека від принципу: «Я з цим не погоджуюсь, але життя віддам, щоб Ви могли це вільно висловити». Я не кровожерливий і життя від т. Рябоконя не вимагаю. Але дуже хотілося б, щоб голова парламентської комісії з питань депутатської етики керувався у своїй діяльності загальнолюдськими принципами, а не партійними пристрастями. На жаль, висловлений мною свого часу прогноз, що ми створюємо не Комісію з питань депутатської етики, а партійний суд, т. Рябоконь повністю підтвердив у підписаному ним документі.

Лесь Танюк:

— Що тут скажеш? Лише одне: «Боже, оборони Україну від ортодоксів, бо вони — відають, що творять».

Листа С. Пазенка, з якого все почалося і якого, за влучним виразом народного артиста УРСР М. Рушковського, було написано «у жанрі політичного доносу», шановний Василь Петрович не цитує. Мабуть, знає, що та фальшивка була викрита в «Голосі України» та в «Літературній Україні» колегами вищезгаданого автора.

Що ж до всього іншого — диво та й годі! Воно й справді «тт. Танюк Л. С. і Ємець О. І. назвали КПРС «хребтом адміністративно-командної системи, партією великих і малих начальників». Так і є. Але хто ж знав, що один з них, а саме В. Рябоконь, так на нас образиться? Бо інакше він не склав би отакого однопартійного звіту.

ПРЕЗИДЕНТ ЧИ ГЕТЬМАН?

Третього квітня в актовому залі Будинку літераторів України Народний рух провів прес-конференцію для кореспондентів засобів масової інформації зарубіжних країн, акредитованих у республіці.

Саме перед початком зустрічі біля будинку зібралися представники страйкуючих шахтарів Червонограда. Тому, мабуть, значна частина запитань журналістів стосувалася причетності Руху до цих подій і їх оцінки.

Заступник голови Руху Олександр Лавринович відповів, що керівництво організації підтримує висунуті гірниками вимоги. Однак він зазначив, що страйк має і негативний бік. Верховна Рада України взяла сьогодні курс на здобуття всіх інститутів державності, тому подібні дії можуть загальмувати цей процес. Проблеми ж слід вирішувати, не припиняючи роботи на підприємствах.

Заступник голови Ради колегій Руху Володимир Мулява розповів журналістам, що сьогодні значна частина підприємств галузі має всесоюзне підпорядкування, у віданні ж республіки лише шахти, які давно перейшли межу збитковості або наближаються до неї. Щоб допомогти гірникам, потрібно добиватися від уряду СРСР виділення коштів на реконструкцію цих підприємств та повернення прибутків галузі, відібраних за десятиліття «панування» союзних міністерств та відомств.

На запитання, пов'язані з роботою парламентської меншості Верховної Ради України, відповів виконуючий обов'язки голови постійної Комісії з питань гласності та засобів масової інформації Вадим Бойко. Він зазначив, що останнім часом «більшість» та опозиція дедалі частіше знаходять спільну мову у вирішенні доленосних питань. Найважливішим же документом, який потрібно прийняти навесні, на його думку, є нова Конституція України, проект якої вже підготовлений. Нині у Верховній Раді точаться дискусії з цього питання, одна з яких — як назвати голову парламенту — Президентом чи Гетьманом?

Частина представників закордонної преси, запрошена на прес-конференцію, приїхала на Україну, щоб висвітлити візит сюди патріарха Мстислава та кардинала Любачівського, тому багато запитань надійшло щодо релігійної ситуації в республіці. На них дав відповіді голова Секретаріату Руху Віктор Бурлаков. Стосовно підписання Україною нового Союзного договору та ставлення до останніх Указів Президента СРСР свої точки зору висловив майже кожний з виступаючих. Всі представники керівництва Рухом наполягали на відмові від підписання важливих державних документів до прийняття нової Конституції України, яка повинна остаточно закріпити її державний суверенітет.

Андрій РОМАНОВИЧ.
Київ.

ШЛЯХ ДО ХРАМУ

Тільки факт

До Львова минулої суботи повернувся Глава Української Греко-католицької церкви Мирослав Іван кардинал Любачівський.

Після тяжкої тривалої зими, яка розтягнулась на довгих 53 роки життя, ступив на поріг святого храму гнаний вітрами долі син. Він мусив повернутися, знав, що потрібен тут, що на нього чекає спрагла за патріаршим словом і благословенням кількамільйонна громада віруючих. Таких же, до слова, гнаних за свої релігійні переконання, як і він.

Не знаю, чи є ще де народ на світі, у якого б відняли віру. Не знаю, чи є ще десь люд, котрий стільки переніс за свою віру, як наш, український. Можливо, його можна було б поставити на один щабель із першими християнами, яких римські патриції кидали в клітки з розлюченими дикими звірами. То були страшні часи. Але ж і сталіністи не поступалися за вишколом і тортурами перед своїми давніми навчителями.

Наш народ несе свій хрест достойно. Вистояв, зберігаючи у підпіллі, катакомбах віру батьків. Свято оберігаючи храми, велику частину яких було сплюндровано і пущено за вітром. Дочекався він світлої днини. Українська Греко-католицька церква звільнилася від чорної магії сталінізму. Вона діє, вона жива. Бо живе народ!

Незліченна громада парафіян вийшла минулої суботи на вулиці і площі Львова, аби зустріти свого владику архієпископа Мирослава Івана Любачівського, і він, нарешті, після довгих років розлуки побачив свою паству. Це вже не той народ, що був поставлений на коліна, — люди випростали спини і зустрічали Блаженнішого національними синьо-жовтими прапорами. Десятки, якщо не сотні тисяч львів'ян, гостей міста, котрі прибули з багатьох міст республіки та з-за кордону, вітали патріарха.

Серед членів делегації, яка зустрічала Главу УГКЦ, голова Львівської обласної Ради народних депутатів, голова облвиконкому Вячеслав Чорновіл та його заступники, керівники Львівської міськради і виконкому, представники духовенства на чолі з митрополитом Володимиром, депутати всіх рівнів.

Це ж бо справді історичний момент: після 45-річного вигнання на рідну землю повернувся Престол Греко-католицької церкви.

Минулої неділі на Центральному проспекті Львова відбулася урочиста літургія, яку провів верховний архієпископ Блаженніший Мирослав Іван кардинал Любачівський. У церемонії взяли участь представники духовенства з різних країн світу, керівники області. Владика Любачівський оголосив заяву, в якій категорично стверджується, що Львівський Собор 1946 року був не канонічним і його рішення є антизаконними.

Богдан ГНАТОВСЬКИЙ,
журналіст.
Львів.

СЕСІЯ ПРОТИ... КАВИ

І сміх і гріх

Випити вранці чашечку кави — завжди приємно. Отримати замість неї порцію хамства — навпаки. А якщо ця «процедура» відбувається ще й під благовидним приводом — взагалі не знаєш, що робити.

Випити кави мені з колегою у київському кафе, що належить промислово-торговельному об'єднанню «Шанс» Радянського району столиці, не вдалося. По-перше, приміщення на проспекті Перемоги, 50 через півгодини після офіційного терміну початку роботи було закритим. По-друге, на прилавку завчасно стояла табличка «Кави нема», хоча на плиті кипів чайник і все було готове для прийому відвідувачів.

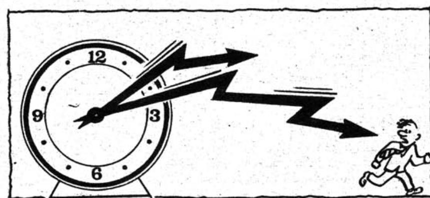
Факт недбалого ставлення до роботи директор кафе В. Єременко пояснила оригінально: напередодні було обслуговування у Радянському райкомі партії, тому у продавців є право відкрити заклад, коли заманеться. І взагалі, повідомивши, що кави нема, директор запропонувала мені запитати у Горбачова, чому нема кави, м'яса і всього іншого.

Це й зацікавило. З'ясувалося: райком партії тут ні при чому, а в його приміщенні 28 березня була сесія Радянської райради, там працювали звичайнісінькі буфети для депутатів. «Та навіть якби й було якесь обслуговування, ніхто не дає права порушувати режим роботи, — пояснювала мені інспектор торгового відділу райвиконкому Н. Маркелова. — Кафе повинне працювати...».

Я був не проти. Директор ПТО «Шанс» В. Ханкіль — теж. Його характеристику дій своїх підлеглих не наводитиму з етичних міркувань.

Здавалося б, конфлікт вичерпано. Однак... Опускаючи те, що каву відвідувачам не дали, хочу сказати про глобальну проблему загального дефіциту, на яку посилалася В. Єременко. Так, це проблема. Але ж навіщо домішувати її до власного небажання сумлінно працювати? Навіщо для того, щоб «поставити на місце» настирного відвідувача, посилатися на «високі інстанції»? Не думаю, що депутати Радянської райради були б задоволені, дізнавшись, ніби вони своєю сесією дезорганізували роботу торгівлі. Та й, врешті-решт, наш великий дефіцит складається з безлічі маленьких, з відсутності контролю за розподілом залишків товарів, за роботою торговельних точок, з не зовсім людських стосунків між людьми. Ось цю проблему можна усунути вже сьогодні. Чого й дуже хочеться.

Володимир СКАЧКО.
Мал. Василя ФЛЬОРКА.

Телеграфним рядком з Ужгорода

ПОТІСНИЛИ ВЛАДУ

В Ужгородській Раді справили новосілля обласний та міський комітети Червоного Хреста. Їм додатково виділено чотири кімнати, розташовані, що дуже важливо, на першому поверсі.

«ДИНАМО» І ПІДДОНИ

Футбольний клуб «Динамо» (Київ) вирішив стати спонсором цеху, що виготовляє палети або піддони за європейськими стандартами на Усть-Чорнявському лісокомбінаті. Виділено закарпатцям 1.240 тисяч валюти на обладнання, вже розпочато його монтаж.

РУСИНИ ЗІБРАЛИСЯ

Полеміка навколо проблем русинства точиться на Закарпатті давно. Одні кажуть, що є така нація, і вона має право на незалежність, інші заявляють протилежне. Прихильники першої тези з'їхалися до Ужгорода на міжнародний науковий семінар «Традиції регіональних культур. Українці - русини в Карпатах і в діаспорі». Організаторами стали Карпато-руський науковий центр (США), Ужгородський держуніверситет, Республіканська асоціація українознавців, товариство «Україна».

ХОДИТИМЕМО ПІШКИ!

Третина автобусів, таксі та вантажівок не виходить щодня на маршрути у Берегівському АТП-12137. Причина — відсутність запчастин.

ОЖИЛИ МОНАСТИРІ

Відновили свою діяльність жіночий та два чоловічих монастиря в Хустському районі. Вони розташовані в мальовничих селах Липецька Галявина, Городилове та Драгове. Всього в області відновили діяльність шість монастирів, один з них — греко-католицький.

НЕВІДОМО, ЯК, АЛЕ ЖИВУТЬ

153 закарпатці не одержують від держави жодної копійки пенсії. Ще 12 тисяч отримують 35 карбованців на душу, понад 20 тисяч — менше 70. Живуть святим духом, допомогою релігійних організацій та Червоного Хреста.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».

Телеграфним рядком з Донецька

«РОСІЯ» В ЇЖІ ВІДМОВИЛА

Без відома міськради закрито останню робітничу їдальню в Новогродівці. Вона була на балансі центральної збагачувальної фабрики «Росія».

ГОЛОДУЮТЬ ЗА ДЕКЛАРАЦІЮ

Три тижні триває голодовка трьох шахтарів об'єднання «Красноармійськвугілля». Їхні вимоги: надання Декларації про суверенітет України конституційного характеру, проведення департизації армії, КДБ, народної освіти, засобів масової інформації.

СВЯТО РІДНОЇ МОВИ У СЛОВ'ЯНСЬКУ

Тиждень української мови відбувся на Слов'янщині. Головним осередком став місцевий педінститут. У програмі — конкурси читців-декламаторів, концерти художньої самодіяльності, народний ярмарок.

НА БАТЬКІВЩИНІ КОМПОЗИТОРА

Експозиція до 100-річчя з дня народження видатного композитора С. Прокоф'єва в обласному краєзнавчому музеї Донецька розповідає про життя та діяльність земляка. Виставку невдовзі чекають і в селі Красному, де народився композитор.

ШАХТАРСЬКІ ПАТРУЛІ

У Димитрові страйком взяв на себе відповідальність за додержання порядку в місті. Вулиці патрулюють шахтарські наряди.

ЦЕ ВЖЕ НЕ ІГРАШКИ

У Красному Лимані відбувся аукціон дефіцитних товарів. Незважаючи на «кусючі» ціни, всі вони були продані. Встановлено рекорд: майже за чотири ціни пішла дитяча лялька, яка потягнула на 120 карбованців.

НЕ БУВ АМБІТНИМ

колишній солдат, нині робітник Костянтинівської дільниці «Зеленбуду» — П. Нудьга. Він не шукав нагород. Лише через півстоліття у міському військоматі йому вручили дві медалі «За відвагу», за бойову звитягу в Угорщині та Чехословаччині.

НА ВЛАСНОМУ ПРИКЛАДІ

показали своїм вихованцям користь занять спортом викладачки жіночої команди Красноармійського педагогічного училища. Вони завоювали традиційний весняний кубок міста. Середній вік спортсменок — 50 років.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

До редакції

Шановні де...
повідомлення ...
життя вимагає...
Шостий рік ід...
будуємо й н...
бути жебрако...
рями на своїй...
— на...
статус закону...
— зменшит...
віддати на бу...
— ввести н...
Текст прий...
чого об'єднан...
Тернопіль...

«Ш... НЕВ...

У Жовтнев...
Києва поліц...
кожна секція...
варами, що...
іноземних гро...
місячними ре...
має надходит...
невидно. Ну...
відповіді.
— Але, —...
тупник дирек...
з комп...
В. Стур... —
чала. Проте й...
тягом двох...
чого не здан...
за теперішніх...
не вигідно. Б...
ні ці гроші,...
ля подорожч...
нічого не мож...
навіщо зд...
маєш...
— Валент...
мені здається...
ний універма...
насамперед...
жавних підп...
її й не видн...
— А звід...
виться, коли...
товарообігу...
відсотків? Те...
виконати,...
кожній секці...
комісійні та...
вари. Комер...
централізова...
оптових баз,...
ємить. Ніхто...
і не дивит...
вони чи ще...
отаж, паніка...
— І нема...
те, що коли...
спокійно зай...
купити потр...
— Десь ч...
коли бази за...
хування, що...
ти. І в нас...
вість виконує...
рообігу, не...
послуг іноз...
кооператор...

...И ГЕТЬМАН?

сії з цього питання, одна з яких — як назвати голову парламенту — Президентом чи Гетьманом?

Частина представників закордонної преси, запрошена на прес-конференцію, приїхала на Україну, щоб висвітлити візит сюди патріарха Мстислава та кардинала Любачівського, тому багато запитань надійшло щодо релігійної ситуації в республіці. На них дав відповіді голова Секретаріату Руху Віктор Бурлаков. Стосовно підписання Україною нового Союзного договору та ставлення до останніх Указів Президента СРСР свої точки зору висловив майже кожний з виступаючих. Всі представники керівництва Рухом наполягали на відмові від підписання важливих державних документів до прийняття нової Конституції України, яка повинна остаточно закріпити її державний суверенітет.

Андрій РОМАНОВИЧ.
Київ.

...ХРАМУ

лова Львівської обласної Ради народних депутатів, голова облвиконкому Вячеслав Чорновіл та його заступники, керівники Львівської міськради і виконкому, представники духовенства на чолі з митрополитом Володимиром, депутати всіх рівнів.

Це ж бо справді історичний момент: після 45-річного вигнання на рідну землю повернувся Престол Греко-католицької церкви.

Минулої неділі на Центральному проспекті Львова відбулась урочиста літургія, яку провів верховний архієпископ Блаженніший Мирослав Іван кардинал Любачівський. У церемонії взяли участь представники духовенства з різних країн світу, керівники області. Владика Любачівський оголосив заяву, в якій категорично стверджується, що Львівський Собор 1946 року був не канонічним і його рішення є антизаконними.

Богдан ГНАТОВСЬКИЙ,
журналіст.
Львів.

Телеграфним рядком з Донецька

«РОСІЯ» В ЇЖІ ВІДМОВИЛА

Без відома міськради закрито останню робітничу їдальню в Новогродівці. Вона була на балансі центральної збагачувальної фабрики «Росія».

ГОЛОДУЮТЬ ЗА ДЕКЛАРАЦІЮ

Три тижні триває голодовка трьох шахтарів об'єднання «Красноармійськвугілля». Їхні вимоги: надання Декларації про суверенітет України конституційного характеру, проведення департизації армії, КДБ, народної освіти, засобів масової інформації.

СВЯТО РІДНОЇ МОВИ У СЛОВ'ЯНСЬКУ

Тиждень української мови відбувся на Слов'янщині. Головним осередком став місцевий педінститут. У програмі — конкурси читців-декламаторів, концерти художньої самодіяльності, народний ярмарок.

НА БАТЬКІВЩИНІ КОМПОЗИТОРА

Експозиція до 100-річчя з дня народження видатного композитора С. Прокоф'єва в обласному краєзнавчому музеї Донецька розповідає про життя та діяльність земляка. Виставку невдовзі чекають і в селі Красному, де народився композитор.

ШАХТАРСЬКІ ПАТРУЛІ

У Димитрові страйкком взяв на себе відповідальність за додержання порядку в місті. Вулиці патрулюють шахтарські наряди.

ЦЕ ВЖЕ НЕ ІГРАШКИ

У Красному Лимані відбувся аукціон дефіцитних товарів. Незважаючи на «кусючі» ціни, всі вони були продані. Встановлено рекорд: майже за чотири ціни пішла дитяча лялька, яка потягнула на 120 карбованців.

НЕ БУВ АМБІТНИМ

колишній солдат, нині робітник Костянтинівської дільниці «Зеленбуду» — П. Нудьга. Він не шукав нагород. Лише через півстоліття у міському військоматі йому вручили дві медалі «За відвагу», за бойову звитягу в Угорщині та Чехословаччині.

НА ВЛАСНОМУ ПРИКЛАДІ

показали своїм вихованцям користь занять спортом викладачки жіночої команди Красноармійського педагогічного училища. Вони завоювали традиційний весняний кубок міста. Середній вік спортсменок — 50 років.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

...ТИ... КАВИ

І сміх і гріх

ви нема, директор запропонувала мені запитати у Горбачова, чому нема кави, м'яса і всього іншого.

Це й зацікавило. З'ясувалося: райком партії тут ні при чому, а в його приміщенні 28 березня була сесія Радянської райради, там працювали звичайнісінькі буфети для депутатів. «Та навіть якби й було якесь обслуговування, ніхто не дає права порушувати режим роботи, — пояснювала мені інспектор торгового відділу райвиконкому Н. Маркелова. — Кафе повинне працювати...».

Я був не проти. Директор ПТО «Шанс» В. Ханкіль — теж. Його характеристику дій своїх підлеглих не наводитиму з етичних міркувань.

Здавалося б, конфлікт вичерпано. Однак... Опускаючи те, що каву відвідувачам не дали, хочу сказати про глобальну проблему загального дефіциту, на яку посилалася В. Єременко. Так, це проблема. Але ж навіщо домішувати її до власного небажання сумлінно працювати? Навіщо для того, щоб «поставити на місце» настирного відвідувача, посилатися на «високі інстанції»? Не думаю, що депутати Радянської райради були б задоволені, дізнавшись, ніби вони своєю сесією дезорганізували роботу торгівлі. Та й, врешті-решт, наш великий дефіцит складається з безлічі маленьких, з відсутності контролю за розподілом залишків товарів, за роботою торговельних точок, з не зовсім людських стосунків між людьми. Ось цю проблему можна усунути вже сьогодні. Чого й дуже хочеться.

Володимир СКАЧКО.
Мал. Василя ФЛЬОРКА.

Нові ціни — нові клопоти

Телеграма в номер

До редакції «Голосу України»

Шановні депутати! Болем і неспокоєм увійшло в життя повідомлення про реформу цін. І без того злиденне наше життя вимагає великих зусиль, щоб звести кінці з кінцями. Шостий рік іде перебудова, але нам і досі не ясно, що перебудовуємо й коли цьому буде кінець. Скільки може Україна бути жебраком центру? Враховуючи бажання бути господарями на своїй землі, вимагаємо:

— на[...] Деклара[...] про державний суверенітет України статус закону;

— зменшити відрахування на озброєння, а звільнені кошти віддати на будівництво житла й підвищення зарплати;

— ввести національну грошову одиницю.

Текст прийнято на мітингу трудового колективу виробничого об'єднання «Оріон».

Тернопіль.

«ШТАНІВ НЕМАЄ». НЕВДОВЗІ БУДУТЬ?

У Жовтневому універмазі Києва полиці не порожні — кожна секція торгує або товарами, що прийняті від іноземних громадян, або комісійними речами. Того, що має надходити з оптових баз, невидно. Ну й ціни, звісно відповідні.

— Але, — розповідає заступник директора універмагу з комі[...]ійних [...]тань В. Стур[...] — ця ка[...]орія товарів поки що не подорожчала. Проте й на комісію протягом двох останніх днів нічого не здано. Висновок — за теперішніх умов людям це не вигідно. Бо кому ж потрібні ці гроші, коли, навіть після подорожчання, все одно нічого не можна купити. Тож навіщо здавати те, що маєш...

— Валентино Михайлівно, мені здається, що державний універмаг має торгувати насамперед продукцією державних підприємств. А саме її й не видно...

— А звідки ж вона з'явиться, коли покриття плану товарообігу в нас лише 50 відсотків? Тож, аби цей план виконати, ми й мусимо в кожній секції реалізовувати комісійні та кооперативні товари. Комерція... А те, що централізовано надходить з оптових баз, розкуповується вмить. Ніхто на ціни навіть і не дивиться — договірні вони чи ще якісь. Бо — ажіотаж, паніка.

— І немає ніякої надії на те, що колись можна буде спокійно зайти до магазину й купити потрібне?

— Десь через днів десять, коли бази закінчать перерахування, щось почне надходити. І в нас буде тоді можливість виконувати план товарообігу, не вдаючись до послуг іноземних громадян та кооператорів. Товари будуть. І, я сподіваюсь, через нові ціни їх не будуть так швидко хапати.

— Тобто кількість їх, наскільки я зрозумів, не збільшиться. Навпаки, зменшиться через те, що менше здаватимуть на комісію?

— Ні, тепер укладаються численні угоди — міжреспубліканські, прямі з підприємствами тощо.

— Коли ж чекати результатів цих угод?

— Протягом року. Можливо, навіть у першому кварталі.

— А які будуть ціни?

— Найпевніше — договірні. Але підприємствам торгівлі з цих договірних цін зиску аніякого. Навпаки, доводиться продавцям у позаробочий час залишатися, аби зробити всі необхідні обчислення й калькуляції.

— А комітенти, що здали вам свої речі, будуть міняти їх ціни?

— Ні, все, що є на наших полицях, вже не подорожчає.

Заздрістю проймаєшся до Остапа Бендера, який, незважаючи на об'яву: «Штанів немає», — спромігся-таки обмундирувати своїх підлеглих у сорочку та костюм пожежника. Адже навіть роба непевного сіро-фіолетового кольору сьогодні коштує в Жовтневому універмазі 50 карбованців. Не зможуть навіть її купити пенсіонери й одинокі матері — доведеться витратити компенсацію на хліб і молоко. Справді, нові ціни — новий клопіт.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Таємниця природи

ФЕНОМЕН ДЕРЕВА-САДУ

Прокидаються від зимового сну сади. Ось-ось набубнявіють життєдайною силою бруньки й на тій яблуні, що росте в Кролевці поблизу школи № 6. Це плодоносне дерево цілком може претендувати на занесення до книги рекордів Гіннеса. Адже вік його понад 200 років, а крона накриває площу 0,6 гектара.

Сорт яблуні звичайнісінький — лозівка. Вражає інше. На відміну від своїх родичів розмножується дерево, як смородина або агрус — відгілками. Пригинається гілка до землі, укорінюється й дає стовбур. Нині крону живлять аж 13 таких стовбурів. Одні відмирають, інші народжуються, продовжуючи родовід незбагненного для науки явища. Поки що ці властивості кролевецького чуда нікому не вдалося штучно відтворити. Черенки від лозівки, за якими спостерігали дослідники нашої країни, а також Чехословаччини та Угорщини, не успадкували материнського механізму розмноження. Феномен дерева-саду залишається таємницею.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Сумська область.

ДЕРЖ...

74-го тиражу ...
м. Костромі.

Виграші вип...
десяти трьох р...

№№ серій	№№ облігацій	
200088	088*)	5
200643	1—100	
201081	093*)	5
201548	054*)	25
201851	055*)	5
202172	051*)	1
203089	066*)	2
203767	032*)	2
204088	1—100	
204496	054*)	1
205122	096*)	5
205677	097*)	2
205971	044*)	25
206475	011*)	2
207116	1—100	
207314	002*)	2
207391	013*)	2
208475	1—100	
209673	050*)	5
210064	1—100	
210123	1—100	
211090	075*)	2
211673	1—100	
212278	100*)	2
213569	1—100	
214608	1—100	
215185	1—100	
215449	1—100	
215599	1—100	
215925	069*)	5
215957	1—100	
216030	048*)	2
217131	006*)	2
217221	034*)	2
217635	1—100	
217721	1—100	
217835	057*)	2
218267	1—100	
218634	1—100	
218652	1—100	
218678	1—100	
218691	1—100	
219353	1—100	
219481	041*)	1
219831	1—100	
220639	030*)	2
221529	1—100	
221888	037*)	2
222062	009*)	2
223669	057*)	2
224426	1—100	
224790	016*)	5
225108	027*)	2
225250	1—100	
225488	1—100	
225630	042*)	1
226335	012*)	2
227118	045*)	5
227582	085*)	1
227679	1—100	
227794	1—100	
228268	1—100	
228496	061*)	10
228961	076*)	5
230294	055*)	5
230437	072*)	25
230688	020*)	2

*) На решту ...
300 карбован...

У таблиці в...
ців.

За облігаці...
шів в однако...
номери серій, ...
карбованців. ...
100 карбован...
25000 карбова...
300 карбован...
2800, 5300, 10...
карбованців ...
лігацію варті...
мінальна варт...

Виплата ви...
бованців вкл...
ка облігації з...
го заміняє.

Ця таблиця ...
ного банку С...
ку після одер...

Голова ком...
ник голови ...
народних д...
Відповідаль...

НОВЕ ВІДРОДЖЕННЯ ...

Херсонська область. Драматична історія храму православної церкви в Генічеську. Збудований на початку століття, він кликав ми...
духовного оно...
у 30-х і 60-х ...
руйнували вой...

ГОЛОС України

Нові ціни — нові клопоти

Телеграма в номер

олосу України»

ати! Болем і неспокоєм увійшло в життя
реформу цін. І без того злиденне наше
еликих зусиль, щоб звести кінці з кінцями.
еребудова, але нам і досі не ясно, що пере-
цьому буде кінець. Скільки може Україна
ентру? Враховуючи бажання бути господа-
лі, вимагаємо:
ара ро державний суверенітет України

драхування на озброєння, а звільнені кошти
ицтво житла й підвищення зарплати;
ональну грошову одиницю.
о на мітингу трудового колективу виробни-
Оріон».

АНІВ НЕМАЄ». ОВЗІ БУДУТЬ?

універмазі
порожні —
гує або то-
рийняті від
н, або ко-
Того, що
птових баз,
ни, звісно

повідає зас-
універмагу
тань
ка рія
е подорож-
омісію про-
іх днів ні-
исновок —
людям це
у ж потріб-
навіть піс-
все одно
упити. Тож
те, що

Михайлівно,
що держав-
торгувати
цією дер-
в. А саме

вона з'я-
иття плану
лише 50
и цей план
мусимо в
лізовувати
ративні то-
А те, що
ходить з
уповується
іни навіть
договірні
Бо — ажі-

ої надії на
ожна буде
магазину й

ів десять,
перера-
е надходи-
ді можли-
лан това-
очись до
омадян та
и будуть.

І, я сподіваюсь, через нові ціни їх не будуть так швидко хапати.

— Тобто кількість їх, наскільки я зрозумів, не збільшиться. Навпаки, зменшиться через те, що менше здаватимуть на комісію?

— Ні, тепер укладаються численні угоди — міжреспубліканські, прямі з підприємствами тощо.

— Коли ж чекати результатів цих угод?

— Протягом року. Можливо, навіть у першому кварталі.

— А які будуть ціни?

— Найпевніше — договірні. Але підприємствам торгівлі з цих договірних цін зиску аніякого. Навпаки, доводиться продавцям у позаробочий час залишатися, аби зробити всі необхідні обчислення й калькуляції.

— А комітенти, що здали вам свої речі, будуть міняти їх ціни?

— Ні, все, що є на наших полицях, вже не подорожчає.

Заздрістю проймаєшся до Остапа Бендера, який, незважаючи на об'яву: «Штанів немає», — спромігся-таки обмундирувати своїх підлеглих у сорочку та костюм пожежника. Адже навіть роба непевного сіро-фіолетового кольору сьогодні коштує в Жовтневому універмазі 50 карбованців. Не зможуть навіть її купити пенсіонери й одинокі матері — доведеться витратити компенсацію на хліб і молоко. Справді, нові ціни — новий клопіт.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Таємниця природи

ФЕНОМЕН ДЕРЕВА-САДУ

Прокидаються від зимового сну сади. Ось-ось набубнявіють життєдайною силою бруньки й на тій яблуні, що росте в Кролевці поблизу школи № 6. Це плодоносне дерево цілком може претендувати на занесення до книги рекордів Гіннеса. Адже вік його понад 200 років, а крона накриває площу 0,6 гектара.

Сорт яблуні звичайнісінький — лозівка. Вражає інше. На відміну від своїх родичів розмножується дерево, як смородина або агрус — відгілками. Пригинається гілка до землі, укорінюється й дає стовбур. Нині крону живлять аж 13 таких стовбурів. Одні відмирають, інші народжуються, продовжуючи родовід незбагненного для науки явища. Поки що ці властивості кролевецького чуда нікому не вдалося штучно відтворити. Черенки від лозівки, за якими спостерігали дослідники нашої країни, а також Чехословаччини та Угорщини, не успадкували материнського механізму розмноження. Феномен дерева-саду залишається таємницею.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Сумська область.

ДЕРЖАВНА ВНУТРІШНЯ ВИГРАШНА ПОЗИКА 1982 РОКУ
ОФІЦІЙНА ТАБЛИЦЯ

74-го тиражу виграшів, що відбувся 30 березня 1991 р. у м. Костромі.

Виграші випали на такі номери серій і облігацій у всіх п'ятдесяти трьох розрядах позики:

№№ серій	№№ облігацій	Розмір виграшу в карбованцях	№№ серій	№№ облігацій	Розмір виграшу в карбованцях	№№ серій	№№ облігацій	Розмір виграшу в карбованцях
200088	088*)	5000	230805	1—100	300	266198	062*)	5000
200643	1—100	300	231034	1—100	300	266248	1—100	300
201081	093*)	5000	231058	1—100	300	266610	096*)	2500
201548	054*)	25000	231270	088*)	2500	266707	046*)	5000
201851	055*)	5000	231746	1—100	500	267909	037*)	2500
202172	051*)	1000	232113	024*)	2500	268093	087*)	1000
203089	066*)	2500	233548	1—100	300	268203	1—100	300
203767	032*)	2500	234061	027*)	10000	268381	045*)	2500
204088	1—100	500	234139	096*)	5000	268595	049*)	10000
204496	054*)	1000	234379	1—100	300	269804	1—100	500
205122	096*)	5000	234845	037*)	5000	271128	1—100	500
205677	097*)	2500	235623	005*)	5000	271169	1—100	300
205971	044*)	25000	235899	019*)	5000	271518	022*)	2500
206475	011*)	2500	235995	002*)	2500	272136	1—100	300
207116	1—100	300	237326	1—100	300	272149	005*)	5000
207314	002*)	2500	237347	018*)	2500	272647	061*)	2500
207391	013*)	2500	237776	020*)	5000	272763	1—100	300
208475	1—100	300	237795	1—100	300	273299	065*)	1000
209673	050*)	5000	238063	022*)	10000	273374	003*)	2500
210064	1—100	500	238230	017*)	5000	273602	031*)	5000
210123	1—100	300	240203	071*)	5000	274530	045*)	10000
211090	075*)	2500	240882	1—100	300	274531	1—100	300
211673	1—100	300	241693	1—100	500	274806	1—100	300
212278	100*)	2500	242453	1—100	300	275009	1—100	300
213569	1—100	300	242954	1—100	300	275394	014*)	1000
214608	1—100	300	243089	070*)	25000	276611	023*)	2500
215185	1—100	300	243285	095*)	1000	276882	1—100	300
215449	1—100	300	243528	1—100	300	277291	029*)	5000
215599	1—100	300	243581	1—100	300	277518	1—100	500
215925	069*)	5000	243717	1—100	300	278170	1—100	300
215957	1—100	500	243951	089*)	2500	278786	067*)	1000
216030	048*)	2500	244262	003*)	2500	279821	092*)	10000
217131	006*)	2500	244265	061*)	5000	281513	058*)	2500
217221	034*)	2500	244446	037*)	10000	281821	076*)	5000
217635	1—100	300	244601	1—100	300	282760	1—100	300
217721	1—100	300	245416	022*)	10000	283214	084*)	5000
217835	057*)	2500	245561	047*)	1000	284546	1—100	300
218267	1—100	300	245759	091*)	5000	285872	089*)	1000
218634	1—100	500	246253	014*)	10000	286089	075*)	2500
218652	1—100	300	246673	008*)	2500	286619	1—100	500
218678	1—100	300	246957	1—100	500	286891	051*)	2500
218691	1—100	300	247073	081*)	2500	287073	034*)	1000
219353	1—100	300	247145	032*)	1000	287755	047*)	2500
219481	041*)	1000	248851	015*)	2500	287930	049*)	2500
219831	1—100	500	249141	052*)	5000	288655	095*)	10000
220639	030*)	2500	249940	1—100	300	288903	1—100	300
221529	1—100	500	253003	1—100	500	289688	092*)	1000
221888	037*)	2500	253047	1—100	300	290322	1—100	300
222062	009*)	2500	253431	081*)	1000	290623	1—100	300
223669	057*)	2500	254084	1—100	300	290689	059*)	2500
224426	1—100	300	254212	010*)	5000	291579	063*)	2500
224790	016*)	5000	255901	1—100	500	292396	035*)	2500
225108	027*)	2500	256433	1—100	300	292680	085*)	2500
225250	1—100	300	256690	011*)	1000	292822	1—100	300
225488	1—100	300	257583	069*)	5000	293680	1—100	500
225630	042*)	1000	259015	053*)	5000	294911	078*)	5000
226335	012*)	2500	259173	1—100	500	295693	1—100	300
227118	045*)	5000	259600	1—100	300	296786	098*)	2500
227582	085*)	1000	259885	067*)	2500	297155	1—100	300
227679	1—100	300	260194	1—100	500	298673	1—100	300
227794	1—100	300	261066	066*)	1000	299072	1—100	300
228268	1—100	500	261086	1—100	300	299431	064*)	1000
228496	061*)	10000	261868	020*)	2500	299869	006*)	5000
228961	076*)	5000	264921	041*)	1000	299874	1—100	300
230294	055*)	5000	265144	1—100	300	299878	1—100	300
230437	072*)	25000	265741	006*)	25000	299957	1—100	300
230688	020*)	2500	265934	087*)	2500			

*) На решту 99 номерів облігацій цієї серії випали виграші по 300 карбованців.

У таблиці вказано виграші на облігації вартістю 50 карбованців.

За облігацією вартістю 100 карбованців при випаденні виграшів в однаковому розмірі — 300 і 500 карбованців — на всі номери серій, що виграла, виплачується відповідно 600 і 1000 карбованців. При випаденні на один з номерів облігації вартістю 100 карбованців виграшу в розмірі 1000, 2500, 5000, 10000, 25000 карбованців на другий номер випадає виграш у розмірі 300 карбованців і по облігації виплачується відповідно 1300, 2800, 5300, 10300, 25300 карбованців. По облігації вартістю 25 карбованців виплачується половина виграшу, що випав на облігацію вартістю 50 карбованців. У суму виграшу входить номінальна вартість облігації, що виграла.

Виплата виграшів у сумах понад 600 карбованців до 2800 карбованців включно проводиться згідно письмової заяви власника облігації з пред'явленням паспорта або документа, який його заміняє.

Ця таблиця є офіційним документом, за яким установи Ощадного банку СРСР виплачують виграші у встановленому порядку після одержання наступного номера газети.

Голова комісії по проведенню тиражу виграшів — заступник голови виконавчого комітету Костромської міської Ради народних депутатів. В. Г. РЕЙХ.

Відповідальний секретар комісії О. І. ДЬОМІНА.

Оце так!

НЕ ЄВА СПОКУСИЛА АДАМА...

Кажуть, людина пішла від мавпи, мавпа ще від когось, і так до амеби. Та іноді сумнів бере...

В парку 1 Травня Луганська є зоологічний куточок, працівники якого спостерігають... ні, не за тваринами. Поведінка тварин природна і добре вивчена. Вони спостерігають за гомо сапієнс. Так, останні вбили чорного лебедя, а його подругу вкрали. Вони підсовували отруту вовку. З'ївши шмат підкиненої людьми ковбаси з уривком сталистого дроту, помер лев. Співробітниці зоокуточка, якось зазирнувши у загін, де живуть віслиця Люся та коза Марта, побачили молодика в досить пікантній позі. Вгледівши шокованих жінок, цей гомо встиг втекти — загорожа нездоланна лише для тварин...

Кажуть, Бог створив всякої тварі по парі. Та жодна тварина не вступить у протиприродний зв'язок з представником іншого роду. Крім людини. Лише людина отруює повітря, яким дихає, воду, яку п'є... Виходить, вінець творіння — самогубець, і після нас — апокаліпсис? Цікаво, що б на це сказав оптиміст Дарвін?

Юрій ЧЕПУРНОВ.
Луганськ.

ПОГОДА

Як повідомили нашому кореспонденту з Гідрометеоцентру, 5 — 6 квітня на Україні буде переважно без опадів, лише в Криму і на сході республіки невеликий дощ. Вітер південно-східний, 5—12, у південних і східних областях подекуди пориви 15—20 метрів на секунду. Температура вдень 10—17, вночі 0—6 градусів тепла.

По Київській області сьогодні вдень переважно без опадів. Вітер південно-східний, 7—12 метрів на секунду. Температура 11—16 градусів тепла.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

НОВЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЦЕРКВИ

Херсонська область. Драматична історія храму православної церкви в Генічеську. Збудований на початку століття, він кликав мирян до молитви, духовного оновлення. Двічі — у 30-х і 60-х роках — церкву руйнували войовничі атеїсти. І ось нове її відродження: за ініціативою й на кошти віруючих.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Суспільство переживає бурхливий історичний час. Ідуть пошуки шляхів організації державної влади, яка б забезпечила благополуччя, добробут громадян та суспільства. В цьому напрямі ведеться активна робота щодо підготовки нової Конституції республіки, якою прийнято концепцію розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Безумовно, стрижнем Основного закону має стати Декларація про державний суверенітет України. Право і законність посядуть чільне місце в майбутньому демократичному суспільстві, заснованому на засадах загальнолюдських цінностей. А тому для кожного громадянина республіки не байдуже, яким чином буде забезпечений захист його прав і свобод та дотримання законності в державі. З огляду на це хотілося б поділитися на сторінках «Голосу України» своїми думками про місце прокуратури в майбутній Конституції республіки.

ЗАКОН І ПРОКУРАТУРА

Створюючи дійову систему інституту прокуратури, необхідно спиратися на Декларацію про державний суверенітет України, яка визначає, що найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів здійснюється Генеральним прокурором УРСР, який призначається Верховною Радою УРСР, відповідальний перед нею і тільки їй підзвітний.

В УЯВІ багатьох наших громадян прокурор — це неприступна, грізна та трохи таємнича особа, яка тільки й знає, що заарештовувати та відправляти злочинців до тюрми. Але це зовсім не так. Етимологія слова «prokuratura» сягає аж до античних часів. У перекладі з латині це означає «піклуюсь, керую». З розвитком суспільства прокуратура пройшла складний шлях удосконалення. Згодом вона стала органом держави для нагляду за законністю, захистом прав та свобод громадян.

Міркуючи над таким важливим державним питанням, як забезпечення законності, вважаю за доцільне насамперед привернути увагу до історії розвитку прокуратури на Україні. Практика радянського будівництва свідчить, що пошуки ефективної організації щодо забезпечення дотримання законів велися вже з початку створення нашої республіки. Як відомо, у перші роки Радянської влади на Україні взагалі не було прокуратури, а функції контролю за виконанням законів були розпорошені по різних відомствах. Про єдину законність при такому підході не могло бути й мови. Але необхідність побудови нової держави, впровадження законності вже тоді поставила питання про створення спеціального органу, який би здійснював нагляд за точним виконанням законів.

З цією метою у червні 1922 року була створена державна прокуратура. Не зважаючи на те, що вона входила до системи Наркомюсту, але вже тоді діяла від імені держави і виконувала тільки їй притаманні функції нагляду за законністю. На прокуратуру покладалися також широкі повноваження у питаннях боротьби із злочинністю. Слід зауважити, що із застосуванням державної прокуратури всі обов'язки щодо нагляду за законністю, які виконували раніше органи юстиції, перейшли у виключне відання прокуратури. Але саме життя вимагало подальшого вдосконалення цього органу, який би ефективно і ефективно діяв у справі забезпечення законності. Тому надалі повноваження прокуратури були розширені. У жовтні 1925 року Генеральному прокурору республіки (так він почав іменуватися з травня 1925 року) було надане право входити до Президії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету з поданням про зупинення розпоряджень народних комісаріатів Союзу РСР, які не відповідали вимогам союзного і республіканського законодавства. Більш того, прокурор був наділений правом навіть опротестувати рішення уряду республіки, а також постанови Пленуму Найвищого Суду, зупиняючи їх виконання. У такому вигляді прокуратура республіки проіснувала до 1933 року, коли була створена Прокуратура Союзу РСР як єдина централізована система.

Отже, історичний досвід розвитку прокуратури показує, що, нарешті, була знайдена найбільш вдала і ефективна організація нагляду за дотриманням законів — це незалежна, підпорядкована тільки законодавчій владі, прокуратура. Враховуючи цей досвід і реалії сьогодення, нам потрібна така модель прокурорського нагляду, яка б найбільшою мірою сприяла законодавчій владі в утвердженні не тільки законності, а й принципів правової держави.

У зв'язку з цим дивує позиція деяких авторів концепції нової Конституції, які стоять на тому, що прокуратура була створена на початку тридцятих років для охорони командно-адміністративної системи, і в період культу особи Сталіна прокурорський нагляд не був ефективним. Доречно запитати: чи інші органи, в тому числі суди, які виносили незаконні вироки, протистояли культу особи? Історія свідчить, що саме прокурори відстоювали законність, за що багато з них заплатили дорогою ціною — власним життям. Причому вони постраждали за те, що відмовлялися давати санкції на арешт невинних людей та закривали сфабриковані кримінальні справи.

Жертвами репресій стали прокурор Союзу РСР І. Акулов, ряд прокурорів республік, країв, областей, дві третини військових прокурорів.

СЬОГОДНІ, прагнучи створити дійову систему інституту прокуратури, насамперед, необхідно спиратися на Декларацію про державний суверенітет України, яка визначає, що найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів здійснюється Генеральним прокурором Української РСР, який призначається Верховною Радою, відповідальний перед нею і тільки їй підзвітний. Виходячи з цього принципового положення Декларації, прокурорський нагляд за дотриманням законів має здійснюватися від імені Верховної Ради УРСР незалежно від будь-якої іншої влади.

Не можна погодитися також з думкою деяких авторів про підпорядкування органів прокуратури судовій владі, що фактично призведе до ліквідації найвищого нагляду за точним і однаковим виконанням законів. У свою чергу, злиття судової влади і прокурорського нагляду в єдину структуру поставить прокуратуру у залежність від суду, а це аж ніяк не сприятиме ні зміцненню законності, ні захисту прав і свобод громадян.

Зовсім не маю наміру згущувати фарби, але стан з дотриманням законності в республіці, скажу відверто, дуже складний, порушення закону досить поширені, і органи прокуратури проводять значну роботу щодо їх виявлення і усунення. В минулому році прокурорами принесено понад 14 тисяч протестів на незаконні правові акти органів державного управління. Крім цього внесено службовим особам майже 8 тисяч приписів з приводу порушення законодавства та біля 36 тисяч подань з вимогами усунення причин і умов, що цьому сприяли. Слід узяти до уваги, що за цими цифрами поновлені права громадян, захищені інтереси держави, підприємств, організацій.

Останнім часом якісно змінилась та набуває подальшого розвитку діяльність прокуратури щодо захисту конституційних прав та свобод громадян. Прокурори докладають багато зусиль, щоб кожна заява чи скарга була ретельно розглянута, усунуто не тільки порушення закону, але й причини та умови, що цьому сприяли. В минулому році до прокуратури надійшла значна кількість скарг, тисячі громадян звернулись на особистому прийомі. Після втручання прокурорів поновлені права понад 12 тисяч осіб.

Відомо, як гостро сьогодні стоїть житлова проблема. При нинішній соціальній напрузі будь-яке порушення порядку при розподілі і наданні житла болюче сприймається людьми і інколи буває причиною соціальних конфліктів. Хіба прокурор може проходити повз такі факти? Відомчий та громадський контроль тут не завжди спрацьовує і своєчасно не впливає на запобігання правопорушень. Про це свідчить хоча б те, що з ініціативи прокурорів торік виявлено майже 3 тисячі порушень житлового законодавства, принесено понад дві тисячі протестів та подань. Більше тисячі порушників закону притягнуто до адміністративної та дисциплінарної відповідальності.

Безумовно, не випадає з поля зору прокуратури і нагляд за дотриманням законності у сфері економіки, охорони материнства, праці і здоров'я людей, навколишнього середовища, забезпечення пенсійних прав та ін. Всі ці проблеми, на мій погляд, мають державне значення і тут ми бачимо місце прокуратури. Вважаємо, що і надалі такі повноваження прокуратура повинна мати, що буде на користь суспільству.

Окремо хочу зупинитися на такій проблемі, як дотримання законності в діяльності місцевих Рад народних депутатів, їх виконавчих і розпорядчих органів, якими, на жаль, закони останнім часом дуже часто порушуються. Можна навести чимало прикладів, коли прокурори вживали заходів до усунення таких порушень закону і запобігали їм. Тільки в минулому році органами прокуратури виявлено 330 незаконних правових актів місцевих Рад та 1550 рішень їх виконавчих комітетів. На вимогу прокурорів скасовано 1405 рішень, що суперечили чинному законодавству, в тому числі 16 рішень облвиконкомів і 948 — міськрайвиконкомів.

Як можна закласти підвалини правової держави, а саме цього ми всі прагнемо, якщо сьогодні окремі Ради стали на шлях прямого ігнорування законів. Деякі з них повели наступ на політичні, соціальні та інші права громадян. Виконком Івано-Франківської обласної Ради у грудні минулого року своїм рішенням позбавив персональних пенсій 200 осіб, яким вони були призначені у відповідності з чинним законодавством. Львівська обласна Рада ухвалила так званий «Декрет про владу», яким визнала за недоцільне членство у будь-якій політичній партії голів місцевих Рад та працівників правоохоронних органів. Тернопільська міська Рада прийняла «Універсал про владу», проголосивши своє право приймати рішення всупереч законам республіки, підпорядкувала собі правоохоронні органи і проголосила їх деполітизацію. Прокурори виступили проти цього беззаконня. Але єдине, що у них було — це надіслати подання, котрі деякими Радами відхилялись або зовсім не розглядались. Іншого способу реагування прокурор поки що позбавлений.

На мою думку, прокурор повинен бути наділений правом опротестовувати не тільки незаконні акти міністерств, відомств, а й місцевих Рад народних депутатів, їх виконавчих органів, порушувати питання про притягнення винних до передбаченої законом відповідальності. Тільки в тому разі прокуратура буде надійним органом Верховної Ради у забезпеченні виконання законів.

ОДНІЄЮ з гарантій успішної діяльності прокуратури є правовий захист прокурора. Щодо цього перші кроки вже зроблено. Зокрема прийнято Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про посилення правового захисту працівників правоохоронних органів», яким передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність за невиконання вимог прокурора, втручання в його діяльність, і грозу, вчинення інших протиправних дій щодо працівника прокуратури.

Особливо хочу привернути увагу до взаємовідносин між прокурорським наглядом і судовою владою. Відповідно до Конституції УРСР найвищий судовий контроль і нагляд за судовою діяльністю судів республіки здійснюється лише Верховним судом Української РСР. Ніякого прокурорського нагляду за судовою діяльністю немає і не може бути. Чинний нині Закон про прокуратуру СРСР передбачає нагляд за дотриманням законів при розгляді судом справ. Це полягає в тому, що, беручи участь у судовому засіданні, прокурор сприяє меті правосуддя і виконанню завдань суду, при суворому дотриманні принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки Закону. Отже, в процесі судочинства діє судова влада. Прокурорський нагляд може бути лише за законністю судових рішень, коли вони винесені з порушенням Закону. В такому разі прокурор звертається до суду з протестом.

Практика свідчить про те, що судами, на жаль, ще нерідко всупереч вимогам закону вирішуються як кримінальні, так і цивільні справи. Якраз чимало таких судових помилок виявляється і

(Закінчення на 7-й стор.).

ЗАКОН І ПРОКУРАТУРА

(Закінчення. Початок на 6-й стор.).

усувається саме з ініціативи прокурорів. Візьмемо хоча б кримінальні справи. У минулому році серед задоволених судами протестів порядком судового нагляду майже 53 відсотки становлять протести прокурорів. Також більше половини вироків змінено і відмінено у касаційному порядку за прокурорськими протестами, а не за скаргами інших учасників процесу.

Непоодинокі випадки, коли громадяни неодноразово звертаються до різних судових інстанцій за захистом своїх конституційних прав, в чому їм безпідставно відмовляють. У цих громадян, які зневірилися в справедливості, залишається єдина надія — прокурор. Тільки один приклад. У Кримській області громадянка Горбуліна звернулась до Сакського райнарсуду з позовом про поновлення на роботі, який був залишений без задоволення. З цим погодився і обласний суд. Тільки після втручання прокуратури республіки Верховний суд УРСР скасував судові постанови і при новому розгляді справи заявниця поновлена на роботі. Всього минулому році за протестами прокурорів змінено або відмінено біля 9 тисяч вироків і судових рішень. А це все долі, права та інтереси громадян. Зрештою, така діяльність прокуратури ні в якому разі не посягає на судову владу, а навпаки, сприяє зміцненню законності та надійному захисту прав громадян.

З ОГЛЯДУ на історичний досвід та практику сьогодення постає питання, якою ж бути надалі прокуратурі. Не можна погодитись з думкою окремих авторів, котрі посилаються на державу класичного зразка, але не наводять будь-яких переконливих аргументів чи світової практики. З цього приводу дуже влучно висловився голова Комісії Верховної Ради СРСР з питань правопорядку і боротьби із злочинністю Ю. Голик про те, що прокуратура в умовах нашої держави — це унікальне явище, подібного якому немає в усьому світі. В тих же США прокурор входить до складу виконавчої влади, а тому незалежного прокурорського нагляду там немає, і, як кажуть самі американці, це великий недолік їхньої демократії. Тому, крім влади закону, прокурор не повинен і не може бути підпорядкований ніякій іншій владі («Правительственный вестник», № 12, 1991 р.).

Нам, безумовно, необхідно краще вивчати як світовий, так і свій власний досвід, але сьогодні треба визначити таку модель прокуратури, яка найбільшою мірою відповідатиме концепції правової держави. При цьому слід мати на увазі, що основою такої держави має бути свобода особи та верховенство закону. Це, в свою чергу, вимагає удосконалення механізму захисту не тільки прав людини, а й закону. Прокуратура саме є одним з них. Тому вона не повинна належати ні до виконавчої, ні до судової влади, а бути органом Верховної Ради республіки для забезпечення законності.

У такому разі прокуратуру треба не руйнувати, а істотно вдосконалювати з урахуванням вимог часу, збільшити її кількісний склад, створити належні умови для праці, проявити більше уваги щодо матеріально-технічного забезпечення тощо. З іншого боку, також позбутись певної деформації в її діяльності. Тобто прокурор не має права втручатися безпосередньо в господарську діяльність, підміняти контролюючі органи, вести боротьбу із злочинністю і т. ін. Він повинен робити єдине — здійснювати нагляд за тим, щоб Конституція і закони республіки повсюдно і неухильно виконувались. Це найперше призначення прокуратури, яке має бути закріплене у новій Конституції УРСР.

Сьогодні відбувається процес формування суверенних демократичних республік у складі оновленого Союзу. Як відомо, Декларація про державний суверенітет України проголосила на своїй території верховенство Конституції та законів республіки. За таких умов постає питання про прокуратуру, яка сьогодні централізована в межах Союзу. Вважаю, що будь-яке поспішне та непродумане рішення може завдати шкоди законності і правопорядку.

Не виникає сумніву, що органи прокуратури України повинні складати чітку централізовану систему з підпорядкуванням прокурору республіки всіх інших прокурорів. У той же час необхідно зберегти єдину загальносоюзну систему прокурорського нагляду. Тому доцільно конституційно закріпити, що прокурор республіки підзвітний лише Верховній Раді УРСР, а у діяльності по нагляду за виконанням союзних законів підпорядковується також Генеральному прокуророві Союзу РСР.

Прокуратура повинна здійснювати найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів усіма міністерствами, державними комітетами й відомствами, іншими органами державного управління, підприємствами, установами, організаціями, колгоспами, кооперативними об'єднаннями, місцевими Радами народних депутатів, їх виконавчими і розпорядчими органами, політичними партіями, масовими рухами, громадськими організаціями, службовими особами і громадянами.

Одним з провідних напрямів діяльності прокуратури є і має бути нагляд за дотриманням законності в боротьбі із злочинністю, дізнанням і слідством, у місцях позбавлення волі, за відповідністю закону вироків, ухвал, постанов та рішень судових органів.

Слід конституційно закріпити, що органи прокуратури діють від імені законодавчої влади, у здійсненні своїх повноважень є незалежними і керуються Конституцією та чинними законами.

Треба певною мірою вдосконалити і організаційну систему органів прокуратури. Вважаю за необхідне зберегти виправдану часом, не тільки з моєї точки зору, найбільш оптимальну її побудову за територіальним принципом. У зв'язку із створенням Кримської АРСР у складі УРСР система органів прокуратури України повинна поповнитись прокуратурою цього адміністративно-територіального утворення. Відомо, якого значення набуло питання збереження природи та охорони здоров'я людей і навколишнього середовища. Щоб наблизити прокурорський нагляд до вимог життя, необхідно мати спеціалізовані природоохоронні прокуратури. Насамперед там, де природа опинилась під загрозою. Нині в республіці вже створено 11 таких прокуратур.

В ИКЛАДЕНЕ — це лише частка роздумів щодо статусу майбутньої прокуратури. Проект Закону про прокуратуру Української РСР нами розроблений і внесений на розгляд Верховної Ради УРСР.

І ще один штрих. Щойно закінчилась проведена прокуратурою республіки науково-практична конференція, на якій обговорено питання про правовий статус органів прокуратури. Виступи народних депутатів Української РСР, провідних учених, працівників правоохоронних органів ще раз ствердили мене в думці: прокуратура повинна діяти тільки від імені законодавчої влади, що буде гарантом законності в державі і сприятиме урівноваженню балансу розподілу влад на законодавчу, виконавчу та судову.

Михайло ПОТЕБЕНЬКО, член комісії по розробці нової Конституції Української РСР, прокурор Української РСР.

Гонорар прошу переказати у фонд «Діти Чорнобиля».

Соціальний ракурс

Дев'ять місяців не отримує пенсії інвалід першої групи з дитинства сорокатрирічний Юрій Мартиненко. Шість із них сидить прикута до стільця людина біля вікна своєї кімнати, чекаючи поштаря. Перед ним на столі чергова порція молочної каші та окраєць хліба. На материну пенсію (70 карбованців) не порозкошуєш. Інших засобів до існування у родини немає.

«Н/Б» У ГРАФІ «МИЛОСЕРДЯ»

Щоліта Галина Іванівна відвозить сина в село. Хворий на анемію, Юрій, звичайно ж, потребує чистого повітря впродовж усього року, та матері, щоб якось прожити, доводиться підробляти. Тому восени Мартиненки знову повертаються до київської домівки.

У поштовому відділенні, де вони одержують пенсії, про літній відпочинок родини знають, і у вересні чи жовтні, як завжди, приносять гроші додому.

Та восени дев'яностого в їхні двері чомусь не постукали. Коли мати пішла за своєю пенсією, на пошті сказали, що в Юрковій відомості стоїть «Н/Б», тобто «не було вдома». Чекайте, мовляв, жовтня. Та ні через місяць, ні через два не дочекалися Мартиненки Юркової «допомоги». В документах на пошті щоразу з'являлося «Н/Б».

А перед Новим роком попередили, щоб не чекали і в січні, адже, оскільки 6 місяців пенсії ніхто не отримував, доведеться переоформляти документи. З горем навпіл мати проблему вирішила: пояснила все і написала нову заяву. В січні Мартиненки перебралися в нову квартиру в сусідньому будинку — старе помешкання «ставало» на капітальний ремонт. Галина Іванівна захворіла і місяць пролежала з грипом. Якби не сусіди, померли б, напевно, з голоду. Коли оклигала, знову пішла на пошту. Та прізвище сина у пенсійних паперах не знайшла. Виявляється, в централізованій бухгалтерії об'єднаного виплатного центру Києва її папери загубили. Інспектор відділу соціального забезпечення Радянського райвиконкому столиці З. Михальська заспокоїла: мовляв, не встигли переоформити, чекайте.

Отак і чекають Галина Іванівна та її син донині, перебиваються хлібом і молоком. Юрко за звичкою визирає поштаря, мати мало не щодня ходить на пошту і до райсоцзабезу.

Після переселення проблем багато. Одна з них — немає телефону. На старій квартирі він був, а тут їм відмовили. У Жовтневому телефонному вузлі керівні «співчутливці» так і сказали: «Номерочок вам і не посміхається».

Коли я розмовляв з поштаркою В. Давидюк, котра обслуговує будинок по вул. Довженка, 10, вона сказала, що для хвилювання підстав немає. Галина Іванівна, мовляв, така людина, що й за газетку чи журнал свариться буде, свого не випустить. Хотілося запитати свою співрозмовницю, а як би вона поставилася до того, що в неї забрали єдину допомогу від долі і соцзабезу. Вирішив, що не варто. Спочатку дивувався, чому начальник поштового відділення № 57 Т. Сук не контролює своїх зв'язківців. А коли побував там 19 березня, все зрозумів. Біля її віконця стояла сива сухенька бабуся і просила виплатити пенсію. Чотири місяці хворіла, прийти не могла, а родичів немає. Відповідь була категоричною: «Це мене не цікавить, приходьте в квітні, до вісімнадцятого, бо знову не одержите нічого». Довго бабуся бідкалася, та зусилля її так і не знайшли шпарини в куленепробивній душі завідуючої.

У розмові зі мною Юрій Мартиненко зізнався, що чув таки одного разу дзвінок у двері, але голосно крикнути, щоб зачекали, так і не зміг. Відштовхнувся від підвіконня, звалився зі стільцем на підлогу і поповз до дверей. Та цокіт каблуків сходами вниз отямив. Так і пролежав до приходу матері. Зі сльозами звинувачував себе у немічності.

Наприкінці листопада минулого року з'явився у квартирі Мартиненків хлопчина, який почув про біду цієї сім'ї. Вибачився і просто з порога простяг Галині Іванівні десять карбованців. Потім написав на клаптику паперу номер телефону і попросив у разі скрути подзвонити. З болем у серці прийняла гроші жінка, та зрозуміла, що від душі ця допомога. Відмовити такій людині не можна.

Якби в особових справах усіх причетних до цієї історії чиновників була графа «Совість і милосердя», не замислюючись, вписав би туди «Н/Б».

Андрій БОЄЧКО, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Київ.

Фото Богдана **ПРИЙМАКА.**

Експрес-новини

Президент Буш заперечив повідомлення німецької газети «Більд» про те, що він і радянський лідер М. Горбачов відбудуть свою чергову зустріч влітку у Берліні під час конференції країн — учасниць всеєвропейського процесу. Американський президент зазначив, що він хоче зустрітися з М. Горбачовим, але додав: дату нової зустрічі поки що не визначено. Буш висловив сподівання, що чергова нарада на найвищому рівні відбудеться у Москві, як і було заплановано.

* * *

Рада Безпеки ООН схвалила резолюцію, в якій викладено передумови формального закінчення війни у регіоні Перської затоки. Згідно з резолюцією, перед офіційним припиненням вогню режим Саддама Хусейна мусить знищити свою ядерну, хімічну та бактеріологічну зброю, а також виплатити воєнні репарації. Якщо Ірак прийме ці передумови, то на його кордоні з Кувейтом будуть дислоковані війська ООН для підтримки миру, а сили союзників залишать Південний Ірак. Резолюція прийнята 12 голосами «за», проти голосувала тільки Куба.

* * *

Іракські власті повідомили, що їм вдалося придушити курдське повстання на півночі країни, і закликали всіх курдських біженців повернутися додому. У заяві, переданій багдадським радіо, говориться, що до відповідальності буде притягнуто лише осіб, причетних до повстання та серйозних злочинів. Тим часом Туреччина повідомила, що закрила свій кордон з Іраком з метою не допустити переходу на її територію сотень тисяч курдів, які втікають від іракських урядових сил.

* * *

Президент Польщі Валенса після зустрічі з комісією «Спільного ринку» заявив, що це товариство не повинно заміняти «залізну завісу» на «срібну», яка відділятиме багатий Захід від бідного Сходу. Валенса також повідомив, що переговори щодо створення асоціації між членами ЄЕТ і Польщею відбуваються успішно й угода може бути підписана ще до кінця нинішнього року.

* * *

Представники СРСР і Панами повідомили в ООН про встановлення дипломатичних відносин. У спільному радянсько-панамському комюніке зазначається, що в столицях обох держав відкриються генеральні консульства.

«РАДЯНСЬКА ЗБРОЯ — НЕКОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА»

ДУМКА АГЕНТСТВА АССОШІЕЙТЕД ПРЕСС

Наш прес-клуб

Іракська сторона втратила 1100 танків на кожний танк, втрачений Сполученими Штатами. Знищено понад 2200 іракських артилерійських гармат. Усі 23 американські бойові літаки збито порівняно примітивними видами озброєнь протиповітряної оборони; сучасні літаки Іраку і ракети класу «земля—повітря», що були у нього, виведені з ладу.

Війна у Перській затоці виявила такі вразливі місця радянських озброєнь і військової техніки, які складно буде скоректувати і які, цілком можливо, коштуватимуть Радянському Союзу безпеки у себе вдома і таких цінних валютних надходжень від продажу зброї за кордоном.

Коли цей нетривалий збройний конфлікт завершився, поле бою було всіяне палаючими танками та артилерійськими гарматами і скрізь можна було зустріти свідчення того, що іракські озброєння радянського виробництва не можуть конкурувати із західною військовою технікою. Міністр оборони СРСР Дмитро Язов поспішно оголосив про наступний перегляд усієї радянської системи протиповітряної оборони.

Однак спеціалісти з військової техніки і радянської економіки погоджуються з тим, що Кремль мало що може зробити — у всякому разі, у недалекому майбутньому — для того, щоб подолати ті невдачі, що стали очевидними для всього світу під час цієї шеститижневої війни.

Війна у Перській затоці, безсумнівно, завдала відчутної шкоди міжнародному ринку радянської військової техніки — найважливішому після нафти джерелу твердих валютних надходжень.

Уже з перших хвилин війни американські літаки успішно проникали у повітряний простір противника, обминаючи іракські радари, позбавляючи систему протиповітряної оборони Іраку можливості успішно захищатися і виводячи з ладу більшу частину небезпечної військової техніки радянського виробництва.

Бойові дії в районі Перської затоки, по суті, продемонстрували такий технологічний розрив між наддержавами, що його подолати Кремль не зможе у зв'язку з відсутністю необхідних ресурсів.

Маршал Микола Огарков, начальник Генерального штабу Радянських Збройних Сил наприкінці 70-х і на початку 80-х років, попереджав, що Захід вирівається вперед у військовій технології, поки Радянський Союз робить ставку на масивні сухопутні війська.

Радянський Союз здобув статус наддержави завдяки фінансуванню велетенських збройних сил, головним чином за рахунок цивільного населення, яке неминуче змушене було відмовитися від сучасної охорони здоров'я, належного житла і споживчих товарів. Кремль витрачає на потреби оборони від 16 до 20 відсотків обсягу валового національного продукту Радянського Союзу, водночас у Сполучених Штатах відповідний показник дорівнює 6—7 відсоткам.

Ураховуючи, що на нинішньому етапі радянська економічна система централізованого планування розвалюється на частини, Кремль мало що може зробити, аби фінансувати реалізацію дорогої програми коректування всіх вразливих місць своїх збройних сил.

Для того, щоб бути спроможними діяти так само успішно, як діяли союзники у війні в Затоці, Радам справді довелося б революціонізувати свою економіку, але, незважаючи на реформи, ініціатором яких був Президент Михайло Горбачов, вони, по суті, нічого не зробили для вирішення цих фундаментальних питань.

УВАГА: НОВА РУБРИКА!

Шановні читачі! Чи не здається вам, що досить ремствувати й похмуро дивитися на дійсність? Так, життя, прямо скажемо, не окрилює, не надихає. Проте чи тільки у вашому місті або селі? Може, мав рацію поет, коли сказав, що для веселощів наша планета (вся!) мало устаткована? Давайте спільно відшукувати у фактах, на перший погляд не примітних, їх гумористичний бік. А той, хто шукає, завжди знайде! Не виключено, що й за допомогою нової рубрики «Глобуса»: «Міні-репліки». Отже, у добрий час!

Міні-репліки

ЯКБИ-ТО ЗНАТИ!

Якщо у місті багато нетрів, то трохи більше їх чи менше — хіба це проблема? З'ясовується, так. Принаймні жителі індійського міста Калькутти рішуче виступили проти того, з чим здавна мирилися, а саме — нетрів. Точніше сказати—частини з них. До того ж, штучної. Справа у тім, що там знімають фільм з, м'яко кажучи, іронічною назвою «Місто радості». От кіногрупа й вирішила звести для зйомок нові, штучні нетрі (численні існуючі «кіношників» чимось не задовольнили).

Що тут знялося! Нетрі охороняє поліція: розгнівані жителі Калькутти ладні рознести їх дощенту. Конфлікт набрав «офіційного» рівня. Зокрема, змушені були втрутитися власті штату Західна Бенгалія, до складу якого входить Калькутта.

У чому ж справа? Хіба здивуєш когось у цьому місті подібними «красвидами»? Аж ніяк. Проте, як влучно підмітив режисер згаданого фільму, «Калькутта — наче чарівна жінка, яка не хоче фотографуватися, тому що в неї некрасивий ніс». Зйомочна група сумує: час іде, робота не посувається. Тож знали б, що так буде, краще знімали б фільм «з натури»!

МАФІОЗІ ДВОХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Здавалося б, які причини має західнонімецька мафія аплодувати об'єднанню цієї країни? Жила собі тихо-мирно, торгувала наркотиками, «брала» банки, контролювала проституцію. А тут маєш — приплив конкурентів з колишньої НДР... Але не все так просто. Більше того, складається парадоксальна ситуація (на перший погляд) і дуже похмура для тамтешньої поліції. Річ у тім, що, доки ще не встигли вицвісти по закапелках прапори колишньої НДР, мафіозі обох країн (мабуть, слідуючи відомому гаслові) вже об'єдналися. Капіталістична техніка плюс соціалістичне вміння викручуватися з життєвого дискомфорту, вигадуючи дедалі нові методи крадіжок, дали чудовий «гібрид»: за даними властей ФРН, уже п'ятнадцять відсотків усіх злочинів на території цієї країни учинили «кооператори» з кримінального світу.

ДОЛАРОВЕ ЯЙЦЕ ЧИ ПОЛІТИЧНА КУРКА?

Споконвічна дискусія з приводу того, що з'явилося раніше: яйце чи курка, здобула нових учасників у Непалі. Щоправда, там — у рамках згаданої філософської дискусії — використовується інша термінологія: кому віддати першість — парламентським виборам чи громадській організації «Серч»? Адже доки на порядку денному не стояла перспектива цього народного волевиявлення, ніхто й гадки не мав про існування «Серч».

Проте варто було передвиборній кампанії взяти старт, як згадана організація — тут як тут. Перш за все вона оголосила про те, що у неї є гроші, а згодом — широко прорекламувала цілі, на які збирається ці гроші витратити. Зокрема, на «вивчення громадської думки» і ознайомлення жителів віддалених районів з правилами і процедурою голосування.

Рекламу було сприйнято з інтересом у політичних колах Непалу. Так само, як і питання джерел надходження 130 тисяч доларів, що ними оперує «Серч». Слідуючи відомому правилу «завжди сумніватися», досвідчені політики й газетярі засукали рукави і взялися до досліджень.

Подробиці випливли-таки на поверхню. Коментуючи деякі з них, тамтешня газета «Самадж» пише: «Американський посол порушив дипломатичні норми і закони Непалу, надавши 130 тисяч доларів організації, якої ще вчора взагалі не існувало». Так, погоджуються спостерігачі, громадський інститут «Серч» дійсно не «проглядався» на політичній арені країни, зате на ній чітко вимальовувалися майбутні вибори.

От і ламають у Непалі голови: що ж з'явилося раніше: перспектива виборів чи організація «Серч»?

Володимир САВЦОВ.

Фотоінформація

«А УЧОРА Я УПІЙМАВ ОТАКЕННУ!»

Ні, це не браконьєр, спійманий на «гарячому». Таку рибину може зловити кожний з відпочиваючих курорту для рибалок, створеного при національному парку Намібії. Ще давно рибні багатства річок країни були під загрозою винищення. Послідовна, продумана урядова політика дала можливість не тільки відновит їх, а й спорудити кілька баз для рибалок-любителів, де кожний за помірковану плату може відпочити з вудкою. Улов тут не обмежується: все, що зловив,—твоє. А гроші, сплачені любителями порибалити, йдуть на природоохоронні заходи.

Фото ТАРС.

НА ЗНІМКУ: у такій сукні кожна жінка почуватиме себе не тільки красунею, а й мільйонеркою.

КИЇВ—БІШКЕК—КИЇВ

Підписано Договір між Україною та Киргизстаном.

Але, здається, певна угода існувала між нашими землями ще задовго до того, як з'явилася писемність.

А сьогодні все це просто скріплено державними печатками.

За прикладами не треба ходити далеко.

Наші головні аеропорти носять давні, напівлегендарні імена: їхній — Манаса, наш — Бориса.

Предки Чингіза Айтматова так само високо цінували коней, як і предки Олеся Гончара.

І наші, і їхні дівчата уміють бути від народження красивими.

І наші, і їхні діди уміють бути до кінця добрими й мудрими.

І це майже однаково: у них — ата, у нас — тато.

А також води ми освячуємо так само, як і вони: тут — Борисфен, там — Іссик-Куль.

Купатися, до речі, і там, і там ще рано, хоч у них, здається, і теплі краї.

І навіть курага на ринках — і на Бесарабському, і на Бішкекському — однакова, по четвертаку за кілограм.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

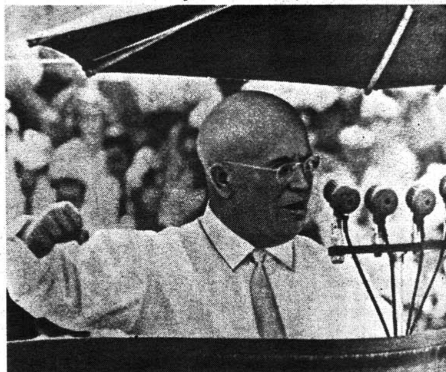
ЛИСТУВАННЯ: Ф. КАСТРО, М. ХРУЩОВ

«Карібську кризу» можна без сумніву назвати найдраматичнішим періодом новітньої історії. Саме в жовтні 1962 року над людством нависла реальна загроза термоядерного знищення. І тільки завдяки політичній розсудливості тогочасних керівників Радянського Союзу і Сполучених Штатів всесвітньої катастрофи не сталося.

«Голос України» продовжує публікувати із скороченнями п'ять листів, якими обмінялися в кульмінаційний момент кризи радянський керівник Микита Хрущов і лідер кубинської революції Фідель Кастро. Передрук — з газети «Гранма».

Відкритий архів

Granma

...ХОЧУ ПОВІДОМИТИ ВАМ, ЩО МИ ПРИНЦИПОВО ВИСТУПАЄМО ПРОТИ ІНСПЕКЦІЇ НАШОЇ ТЕРИТОРІЇ.
З БРАТЕРСЬКИМ ПРИВІТОМ ФІДЕЛЬ КАСТРО.

ЛИСТ ТРЕТІЙ

Гавана, 28 жовтня 1962 року.

Микиті Хрущову
Голові Ради Міністрів Союзу Радянських Соціалістичних Республік

Дорогий товаришу Хрущов!

Щойно отримав вашого листа. Позиція нашого уряду відносно того, що ви нам повідомляєте, викладена у сформульованій сьогодні заяві, з текстом якої ви вже, напевно, ознайомлені.

Хочу дещо пояснити вам з приводу прийнятих нами заходів щодо протиповітряної оборони. Ви кажете: «Вчора ви збили одного з них, хоча раніше не збивали, коли вони пролітали над вашою територією».

Раніше мали місце епізодичні порушення без визначеної воєнної мети, або ці польоти не становили реальної загрози. Тепер же склалась інша ситуація. Виникла небезпека несподіваного нападу на визначені військові об'єкти. Тому ми вирішили, що не повинні сидіти, склавши руки, бо несподіваний напад в умовах, коли радари виявлення не діють, а літаки з потенційно агресивною метою будуть безкарно літати над об'єктами, міг би спричинити повне знищення зазначених об'єктів. Виходячи з цього, кубинські збройні сили 24 жовтня мобілізували весь свій резерв — 50 зенітних батарей — для посилення оборони позицій радянських сил. Оскільки ми хотіли уникнути ризику несподіваного нападу, то необхідно було дати артилеристам наказ відкривати вогонь. Радянське військове командування може подати вам додаткові відомості про те, як було збито літак.

Раніше порушення повітряного простору відбувались фактично потайки. Вчора ж американський уряд спробував офіційно надати собі привілей порушувати наш повітряний простір у будь-який час вдень і вночі. Ми не можемо погодитись на таке, адже це означало б відмову від незалежності. Проте ми згодні уникати інцидентів саме в ці дні, оскільки вони можуть серйозно зашкодити переговорам. Ми дамо кубинським батареям вказівку не відкривати вогонь, але тільки на час ведення переговорів, і не відмовимось від заяви про нашу рішучість захищати повітряний простір, що була вчора опублікована. Крім того, слід враховувати ту небезпеку, що в існуючій напруженій обстановці інциденти можуть виникати випадково.

Також хочу повідомити вам, що ми принципово виступаємо проти інспекції нашої території.

Я дуже високо оцінюю ваші зусилля, спрямовані на збереження миру, й повністю погоджуюся, що необхідно за це боротися. Якщо буде досягнуто справедливого, міцного й остаточного миру, то це стане неоціненною послугою для людства.

З братерським привітом
Фідель КАСТРО.

МИ ГАДАЛИ, ЩО ТРЕБА ВИКОРИСТАТИ ВСІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ЗАХИСТИТИ КУБУ, ЗМІЦНИТИ ЇЇ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І СУВЕРЕНІТЕТ, ЗІРВАТИ ВОЄННУ АГРЕСІЮ ТА ВИКЛЮЧИТИ СВІТОВУ ТЕРМОЯДЕРНУ ВІЙНУ НА ТЕПЕРІШНЬОМУ ЕТАПІ.
М. ХРУЩОВ

ЛИСТ ЧЕТВЕРТИЙ

Дорогий товаришу Фідель Кастро!

Ми розуміємо, що для вас створено певні труднощі внаслідок нашої обіцянки урядові Сполучених Штатів забрати ракетну базу з Куби як наступальну зброю взамін зобов'язання Сполучених Штатів відмовитись від планів вторгнення на Кубу військ самих США та їхніх союзників у Західній півкулі, зняти так званий «карантин», тобто припинити блокаду Куби. Це дало змогу ліквідувати конфлікт у зоні Карібського моря, що загрожував, як ви добре розумієте, зіткненням між двома могутніми державами і переростанням у світову ракетно-ядерну війну.

Як ми зрозуміли зі слів нашого посла, серед деяких кубинських товаришів існує думка, що кубинський народ хотів би іншої заяви, в усякому разі — не заяви про відкликання ракет. Можливо, такі настрої існують у народі. Але ми, політичні та державні діячі, є керівниками народу, який не все знає й не може відразу осягнути все те, що повинні осягати керівники. Тому ми мусимо вести за собою народ, тоді народ піде за нами й поважатиме нас.

Якщо ж ми, зробивши поступку почуттям, що існують в народі, пішли б за деякими наелектризованими верствами населення й відмовились укласти розумну угоду з урядом США, тоді, можливо, почалась би війна, під час якої загинули б мільйони людей. А ті, які вижили б, звинуватили керівників за те, що вони не вжили необхідних заходів для відвернення цієї згубної війни.

Крім того, існують думки, мовляв, ми з вами не проконсультувалися з цих питань перед тим, як прийняти відоме вам рішення.

Відносно цього ми вважаємо, що консультувалися з вами, дорогий товаришу Фідель Кастро, коли ви надсилали нам телеграми — одну тривожнішу за іншу, й, нарешті, останню телеграму від 27 жовтня, в якій ви повідомили, що майже впевнені в тому, що на Кубу буде здійснено напад. Ви думали, що це тільки питання часу: напад через 24 чи 72 години. Отримавши від вас цю дуже тривожну телеграму і знаючи вас як мужню людину, ми прийшли до висновку, що це була цілком обгрунтована тривога.

Хіба це не було консультацією з вашого боку з нами? Ми сприйняли цю телеграму як сигнал надзвичайної тривоги. Якщо б в існуючих умовах, враховуючи також інформацію про те, що оскаженіла група мілітаристів США хотіла використати ситуацію, що склалася, і здійснити напад на Кубу, ми продовжували консультації, то втратили б час і цього удару було б завдано.

У нас склалась думка про те, що наші стратегічні ракети на Кубі перетворились у силу, що притягала до себе імперіалістів: вони злякались і через острах, що ракети будуть запущені, могли б наважитись на знищення їх бомбардуванням чи здійснення нападу на Кубу. І треба сказати, що вони могли вивести ракети з ладу. Саме тому, повторюю, ваша тривога була цілком обгрунтованою.

У телеграмі від 27 жовтня ви запропонували нам першими завдати ядерного удару по території противника. Ви, певна річ, розумієте, до чого б це призвело. То був би не просто удар, а початок світової термоядерної війни.

Дорогий товаришу Кастро, я вважаю цю вашу пропозицію неправильною, хоча й розумію, чим вона була викликана.

Ми пережили найсерйозніший момент, коли могла розпочатися світова термоядерна війна. Безперечно, в такому випадку США зазнали б величезних втрат, проте Радянський Союз і весь соціалістичний табір також дуже постраждали б. Щодо Куби, кубинського народу, то взагалі навіть важко сказати, чим це для нього могло б закінчитися. Першою у вогні війни згоріла б Куба. Немає ніякого сумніву в тому, що кубинський народ хоробро бився б, але в тому, що він героїчно загинув би, також не доводиться сумніватись. Утім ми боремося з імперіалізмом не для того, щоб загинути, а для того, щоб використати всі наші можливості, менше втратити в цій боротьбі й більше виграти з тією метою, щоб перемогти, добитися перемоги комунізму.

На сьогодні внаслідок проведених заходів ми досягли тієї мети, яку ставили перед собою, домовляючись з вами розташувати ракетні засоби на Кубі. Ми вирвали у США зобов'язання не вторгатися на Кубу самим і стримувати від цього їхніх союзників з країн Латинської Америки. І все це ми вирвали без ядерного удару.

Ми гадали, що треба використати всі можливості для того, щоб захистити Кубу, зміцнити її незалежність і суверенітет, зірвати воєнну агресію та виключити світову термоядерну війну на теперішньому етапі.

І ми цього досягли.

Тут ми, певна річ, зробили поступки, пішли на компроміс, діяли згідно з принципом — поступка за поступку. США також зробили поступку, зобов'язались перед усім світом не нападати на Кубу.

Вважаємо, що агресор зазнав поразки. Він готував вторгнення на Кубу, але ми його зупинили й примусили перед світовою громадською думкою дати запевнення, що на теперішньому етапі він цього не зробить. Ми оцінюємо це як велику перемогу. Імперіалісти, звичайно, не припинять своєї боротьби проти комунізму. Однак ми також маємо власні плани і вживатимемо наших заходів. Цей процес боротьби продовжуватиметься, доки у світі існують дві суспільно-політичні системи, доки одна з них, а ми знаємо, що це буде наша комуністична система, не переможе й не торжествуватиме в усьому світі.

Бажаємо вам, товаришу Фідель Кастро, успіхів. Підступні дії ще будуть здійснюватись проти вас. Однак разом з вами ми вживатимемо всіх заходів, щоб звести їх нанівець, сприяти зміцненню й розвитку кубинської революції.

30 жовтня 1962 року.
М. ХРУЩОВ.

Продовження. Початок дивіться у 64-у номері «Голосу України».

І СТРАЙКОМ НЕ ЗАЛЯКАЄШ...

Огляд аграрної пошти

«В 1930 році в житті українського народу трапилася нечувана і небачена цивілізованим світом трагедія: у нього відібрали найдорожче — землю, а водночас і решту засобів виробництва. У такий спосіб країна, яка у своєму розвитку в 1913 році вийшла на рівень США, була кинута (в ім'я високих ідеалів комунізму) у прірву феодально-кріпосницького ладу...»

...Листів багато. І в кожному — проблеми: великі, малі і, здавалось би, зовсім нікчемні. Та від їх вирішення залежить доля села, доля сотень і тисяч конкретних людей. Бо «коли село відстоює очевидну правоту і не може її захистити, воно не здається, а ламається».

Дихання нашого «дикого ринку» принесло в шефство натуру. Цебто, натуральний обмін. А це вже, вибачте, із доби феодалізму. Зрештою, що робити інтелігенції, яка сіє «розумне добре, вічне». В ризикованій зоні — між серпом та молотом? Що на що їй обмінювати?..

У тяжких муках народжений Земельний кодекс не діятиме без добрих двох десятків державних актів до нього. Знівелювання цін підпише смертний вирок сотням господарств поліських (і не тільки поліських) районів України. Брак спеціалістів-землевпорядників, некомпетентність місцевої влади «заморозить» реформу на місцях. Дефіцит найнеобхіднішого: будівельних матеріалів, техніки, палива, а часто навіть електроенергії та води, збанкрутує новонароджених фермерів та орендарів...

А життя щодень приносить все нові й нові проблеми. Свідок цьому — пошта аграрного відділу. Автори листів прагнуть аналізувати становище, в якому опинилося сільське господарство республіки, і причини, що призвели до такого сумного результату.

«В 1930 році в житті українського народу трапилася нечувана і небачена цивілізованим світом трагедія: у нього відібрали найдорожче — землю, а водночас і решту засобів виробництва. У такий спосіб країна, яка у своєму розвитку в 1913 році вийшла на рівень США, була кинута (в ім'я високих ідеалів комунізму) у прірву феодально - кріпосницького ладу...» (Дмитро Бровар, інвалід війни, село Лохвиця Полтавської області).

Суспільна думка все більше схиляється до нових форм господарювання на селі: «Моя особиста думка, що в майбутньому перспектива буде за сільськогосподарськими кооперативами та фермерськими господарствами. Але багато «колгоспників» навіть в нерентабельних колгоспах бажають за всяку ціну їх зберегти. Хто ж ці люди? Голова колгоспу, його заступники, секретар парторганізації, голова профкому, ревізор, інженери, бригадири, обліковці, комірник та сторож. Кажуть, що тепер є ще юрист і міліціонер. Ото напевно й усі...» (Анатолій Мельничук, пенсіонер, Одеська область).

«Я особисто й багато моїх односельчан прийшли до висновку, що колгоспи і радгоспи на сьогодні вичерпали свої можливості, це підтвердилось і теорією, і практикою...» (Михайло Мостовий, Тернопільська область).

Вмирання «неперспективних» сіл, «бригадні революції», що відбуваються сьогодні по всій Україні,— сумні наслідки бездумного господарювання, насильної колективізації, «укрупнень» та об'єднань. «Вже кілька років ми, жителі бригадного села Мала Киріївка, просимо в різних інстанціях, щоб відокремили нашу бригаду від колгоспу «Дружба» й утворити окреме, самостійне господарство. Та інтереси керівників колгоспу виявились вищими за наші...

У селі 430 дворів, більше тисячі жителів, 1163 гектари тільки орної землі... Дитячі ясла в аварійному стані, відділення зв'язку взагалі немає, на все село один телефон, шостий рік будується сільський будинок культури, і кінця тому будівництву не видно...» (Жителі села Мала Киріївка: А. І. Коритчук, О. Я. Сметанський, всього вісім підписів. Якщо потрібно, то їх буде сотні. Вінницька область).

«Два роки минуло, як ми домоглися створення у своєму селі Мервин колгоспу. До цього часу наше село приєднували і відокремлювали то до одного, то до іншого господарства. Дожились до того, що в селі нема ні школи, ні клубу. Електролінія в такому стані, що страшно ходити вулицями. Мовчать й усі радіоточки. Ніхто не хоче, точніше, боїться лізти на трухляві стовпи.

На 1991 рік було заплановано реконструювати електромережу і телефонізувати село. Та нещодавно повідомили, що з чиєїсь «легкої» руки село викреслили з плану робіт...» (Андрій Куклич, голова ради ветеранів села Мервин, Оратівський район, Вінницька область).

«Думаю, місцеві Ради повинні самі контролювати, як виконуються затверджені ними ж плани та постанови. Щоб не виникало потім запитань: «То чи не брехуни в нашому райвиконкомі? Може, брехуни — надто грубо, та чи не грубо вчинено з нами...». (П. С. Овсяник, село Купин Хмельницької області).

Прикро (вже й не знаю, за кого?), що «Крижана» картопля» («ГУ» № 22) викликала цілу низку листів з описанням подібних «випадків». Идеться про заохочення здавачів сільгосппродукції.

Ще більше нарікань на виконання Закону УРСР «Про пріоритетність розвитку села...» та постанови Ради Міністрів УРСР, яка розширила коло осіб, що користуються пільговими тарифами на електроенергію. «Гарний закон, хороша постанова. От якби вони ще й виконувались, то їм би ціни не було! Та, на жаль, у нашому Дніпропетровському регіоні цей закон не діяв у 1990 році, не діє й нинішнього року...

Начальник районного управління електромереж тов. Кравченко втішив, що не я один такий нетерплячий. Он із радгоспу «Підгородний» ціла група доярок приходила, вимагала, навіть страйком лякала. Та нічого в них не вийде, — заспокоїв, — бо ми живемо у правовій державі. Тож мені незрозуміло — для кого наша Українська Держава є правовою?» (Олександр Касяненко, село Кірова Дніпропетровської області).

...Листів багато. І в кожному — проблеми: великі, малі і, здавалось би, зовсім нікчемні. Та від їх вирішення залежить доля села, доля сотень і тисяч конкретних людей. Бо «коли село відстоює очевидну правоту і не може її захистити, воно не здається, а ламається», — писав Степан Колесник у збірці «Обкрадені села» (саме про село Мервин, де донині ні школи, ні клубу, і стовпи електромережі по дорозі валяються). А загибель села, навіть найнеперспективнішого,— крок до загибелі і держави, і всіх нас. Прийшов час це збагнути.

Юрій НЕСТЕРЯК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

«АЛЬБІНА» В ГРЕЧЦІ

Перший секретар Радомишльського райкому партії Іван Іваненко терміново відкланявся «земельній» нараді району. Він разом із декількома головами колгоспів їхав на уклін до житомирських шефів. Але ж тепер порожніми руками гегемона до шефства не заманиш. Тож їхали з м'ясом, іншими теперішніми агроделікатесами. Подібних депутацій з різних районів, відправлених на злуку серпа і молота, набралося чимало. Селяни ніби за командою відклали референдум, і земельну реформу, добивалися до області. Із достовірних джерел стало відомо, що жодне з місцевих підприємств «не дало гарбуза» сільським ходакам. Хоча ще недавно міські шефи були майже винищені і повністю затавровані.

Не побоялися «данайських» дарів і в об'єднанні «Житомирдерев». Тому самому, яке випускає спальні «Альбіна» та інші меблі.

— До нас приїхали з Андрушівського району голови колгоспів, колгоспники. Продавали гречку, м'ясо... Нашим робітникам такий сервіс припав до душі. До речі, як і концерт. Фактично налагодили шефські зв'язки. Ну, і з нашою допомогою їм легше буде впоратися з врожаєм, — коментує заступник генерального директора об'єднання «Житомирдерев» Дмитро Давиденко.

Як на мене, дихання нашого «дикого ринку» принесло в шефство натуру. Цебто, натуральний обмін. А це вже, вибачте, із доби феодалізму. Зрештою, що робити інтелігенції, яка сіє «розумне, добре, вічне». В ризикованій зоні — між серпом та молотом? Що на що їй обмінювати?..

І ще кілька рядків від себе. Повернення на шефські круги — свідчення старості тутешнього села, слабкості нових форм господарювання. Сумнівно, що й земельна реформа виведе нас із кризи. Бо бачив опір реформі, чув з вуст голів теперішніх сільських Рад.

Віктор КОСАРЧУК,
аграрний оглядач «Голосу України».

Весняні клопоти

ТРІШКИ СЕРВІСУ

Для сотень власників садово-городніх ділянок на Закарпатті настала відповідальна пора — підготовка до висаджування розсади різних овочевих культур: перцю, помідорів, огірків, цибулі та іншої вітамінної зеленини.

А щоб багатшим видався врожай на «фазендах», 57 садово-городніх товариств гірського краю заздалегідь уклали договори з об'єднанням «Львівторг» із сусідньої Львівської області на поставку необхідної кількості природного добрива — торфу. Перші партії цього цінного компоненту родючості вже надійшли на адреси замовників. Досягнута також домовленість з рядом колгоспів та радгоспів області про продаж садівникам-любителям саджанців елітних та перспективних сортів яблунь, груш, слив, абрикосів, черешні та інших плодових культур.

Сергій ВАСИЛЕНКО,
журналіст.
Закарпатська область.

Із агропрому пишуть

ЛЕТИ, МРІЄ

«Тайфун». Конструкторське бюро з такою назвою здобуло прописку в місті Новомосковську на Дніпропетровщині. Це мале підприємство — плід співробітництва Держагропрому УРСР і Міністерства авіаційної промисловості СРСР — працює над створенням перспективних зразків легких літаків для потреб сільського господарства республіки. Молодіжний колектив інженерів та конструкторів, яких об'єднала мрія про малогабаритні літальні апарати, підкорив першу висоту: два експериментальних літаки з успіхом пройшли випробування на полях області.

ШТУЧНИЙ «СМОТРИЧ»

Недовго проіснував у Кам'янець-Подільському районі Хмельницької області АПК «Смотрич» — трьох років не набралося. Життя швидко довело штучність цієї структури. Тому ще торік із складу комбінату вийшов консервний завод. На початку нинішнього року заявку на вихід подали відразу три члени АПК: оптово-роздрібний плодоовочевий комбінат, райоб'єднання по агрохімічному обслуговуванню і райагропромтехніка. Відтак почалася ланцюгова реакція. На засіданні ради АПК переважна більшість його членів висловилася за самоліквідацію. Сесія районної Ради народних депутатів затвердила це рішення і ухвалила замість громіздкого управлінського апарату (майже 80 чоловік) райагропрому створити нечисленний відділ сільського господарства при райвиконкомі.

ДО РИНКУ — ГОТОВІ

Перші менеджери повернулися в рідний Ємільчинський район Житомирщини: п'ять керівників та спеціалістів сільськогосподарського виробництва одержали посвідчення про те, що вони закінчили курси у фірмі «Ринок», яка діє при Київському інституті політології і соціального управління. На цих госпрозрахункових курсах вони опанували науку ефективного господарювання в умовах ринкових відносин.

Група інформації Держагропрому.

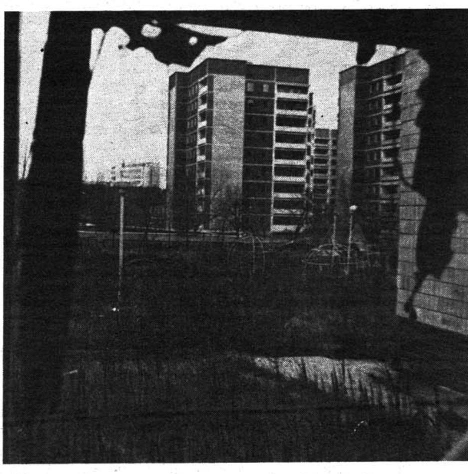
І ДО МОГИЛИ НЕ ПРИЙТИ...

Уже п'ятий рік живемо на чужій стороні. Немає нам ніякої радості.

Чи можемо ми повернутися до свого рідного Чорнобиля? Чому п'ять років живуть там чужі люди? Чи нема для них радіації? Позабирали з хат усі речі. Навіть котли та батареї повивозили. А охорона наче нічого й не бачить. Та коли нещасний мешканець хоче проїхати на свою землю — боронь, Боже, не смій. Не можна до могилки піти, хрестика пофарбувати та бур'ян вирвати. Скільки вже хат знесли в Чорнобилі, а для чого це робити. Яке містечко було! Тепер навколо нього повно сміття. За що ж тим людям держава гроші платить? На нашій крові вони наживаються.

М. КУЧЕР.

Біла Церква Київської області.

ЧУТКИ бувають різні. Є і такі, про які враз забувають. А про цю заговорили з надією: невже й справді депутати міськради доб'ються Києву статусу міста, що постраждало від чорнобильського лиха? Звісно, то було б справедливо, розмірковують інші, наче статус уже надають... Власне, домислами й чутками про масштаби радіаційного лиха ми живемо от уже п'ять років. По суті, так достеменно нічого й не знаємо. Як тільки з'являє більш-менш істотна інформація, її тут же спростовують. Мовляв, радіофобія все це, шановні кияни.

У яких же умовах ми все ж живемо?

Особисто в мене, признаюся, були оптимістичніші надії на майбутнє — до зустрічі з Леонідом Вікторовичем Скрипкою. Він — голова постійної комісії Київради з проблем, пов'язаних з наслідками чорнобильської катастрофи. Тонкощі, нюанси проблеми знає досконально. Крім службової посади, зобов'язує фах біофізика, біохіміка, кандидата біологічних наук.

КИЇВ: ЖИТТЯ В УМОВАХ РАДІАЦІЇ

— Для мене особисто все було ясно з перших днів лиха, — розповідає він. — Розумів, що сталося непоправне.

— Тепер завісу таємності припіднято, і ми усвідомлюємо, що стали заложниками радіації. І все ж якщо загалом про чорнобильське лихо знаємо чимало, то конкретно щодо Києва, умов проживання в ньому незрозуміло ще багато. Зокрема, до якої міри й чим забруднено місто в результаті аварії?

— Бачите, Київ розташований практично в 90 кілометрах від Чорнобиля. Постраждав він не менше, ніж інші прилеглі до зони населені пункти. Втім, як не парадоксально, але й досі повного уявлення щодо радіоактивного забруднення міста ми не маємо. Минуло п'ять років, а карти забруднення трансурановими елементами і в першу чергу плутонієм, стронцієм-90 теж нема. Тим часом є всі підстави вважати, що за ці п'ять років кияни вже «наковталися» радіації вище за всяку міру.

Тільки один факт може прояснити ситуацію: 30 квітня 1986 року газопилова хмара з Чорнобиля повернула на Київ. У результаті радіоактивний фон збільшився в місті порівняно з природним у кілька сот разів. О 12 годині 50 хвилин у кубічному метрі повітря містилося до десяти так званих «гарячих часток», залишків ядерного палива. І все це сипалося на наші голови, вдихалося з повітрям. Можна тільки уявити, скільки грізних часток потрапило в організм людини, якщо за добу вона вдихає 10 кубічних метрів повітря... А кияни, нічого не підозрюючи, гуляли в цей час на повітрі, спали з відчиненими вікнами — стояли жаркі дні.

У крові киян в травні 1986 року виявилося принаймні 12 радіоактивних ізотопів. Простіше кажучи, щосекунди в літрі крові відбувалося 7400 ядерних перетворень, що супроводжувались іонізуючими випромінюваннями. Така ж висока радіоактивність була характерна тоді й для молока матерів та новонароджених дітей.

Втім, променеве навантаження на щитовидну залозу можна було зменшити, якби Мінздрав СРСР та республіканські відомства вжили відповідних заходів. Так, застосування препаратів йоду та переважне перебування в приміщенні знизили б навантаження щонайменше рази у 15.

— Ну, а тепер які ми! Дуже «радіоактивні»! Чи є вже якась надія, що «очистилися»?

— Ні, заспокоїти особливо вас нічим. У наступні роки наше переопромінювання тривало за рахунок внутрішнього й зовнішнього опромінювання довгоживучими радіоактивними протонами. По-перше, цьому «сприяло» вживання забруднених продуктів харчування — молока, зелені, яловичини. Скажімо, у квітні 1990 року питома радіоактивність молока в Київській області становила від 30 до 640 Бк/л. По-друге, рівень опромінення досі визначається місцем проживання й роботи киян, оскільки забруднення розподілилося на території міста нерівномірно, окремими плямами. На кінець 1990 року дезактивовано лише 20 відсотків забруднених ділянок. У середньому гамма-фон по Києву знизився й стабілізувався на рівні 16—18 мікрорентген на годину. На жаль, до цього часу абсолютно не обстежено будинки й квартири жителів.

— Скажіть, Леоніде Вікторовичу, а за рахунок чого знизився гамма-фон!

— За рахунок того, що більшість гамма-випромінювачів розпалися природним шляхом. А елементи, зокрема плутоній, стронцій, знаходячись в грунті, на загальний гамма-фон міста не впливають.

— Чи можна сподіватися, що хтось усе ж займається дослідженням, вивченням цих явищ!

—Щоб змоделювати, наприклад, процес ураження киян радіонуклідами у всій повноті й динаміці, нам потрібна повна інформація. Як не прикро, найважче її одержати з відомств центрального підпорядкування, які не поспішають з нами ділитися. Та, незважаючи на всі труднощі, маємо дані, що підтвердили наші припущення щодо інгаляційного шляху зараження.

Але є труднощі й іншого порядку. В нашому виконкомі нема постійної структури, яка б реально займалася ліквідацією наслідків аварії саме в Києві.

— Що ж робити! Таке враження, що ми кинуті напризволяще із своєю страшною бідою — 3-мільйонне місто, столиця України.

— Ні, це не зовсім так. Але нас чекає глобальна робота, обсяг якої, як мені здається, ще дехто з відповідальних керівників до кінця не усвідомлює. Але й складати руки не маємо права. Переконаний, що закон про чорнобильське лихо нам допоможе активізувати боротьбу. Крім того, є заходи, які вже тепер можна реалізувати. Наша комісія цим і займається. Докладаємо зусиль, щоб прискорити випуск дозиметричних приладів. Налагодити цей процес у Києві можна. Звісно, потрібна допомога. Необхідно також переобладнати більш чутливими дозиметрами лабораторії на ринках, молокозаводах тощо. Тепер добиваємося надання Києву статусу постраждалого від чорнобильського лиха. Готуємо для розповсюдження рекомендації щодо засобів безпеки й профілактики населення на ураженій території.

Ми зробили й ряд інших пропозицій. Якщо коротко їх сформулювати, то це — докорінна зміна способу життя киян.

Розмову вела Людмила БАРАНЕВИЧ.

КУДИ РУХАЄТЬ... АТОМНИЙ МАЯТН...

29—30 березня за ініціативою НВО «Прип'ять» і ВО «Чорнобильська АЕС» відбулася прес-конференція «Чорнобиль. Погляд у майбутнє»

Доктор фізико-математичних наук, професор Ю. Сівінцев зауважив, що не можна вважати катастрофу глобальною, хоча вона й призвела до глобального забруднення. А вплив радіації на людину здебільшого перебільшується. Наприклад, зовсім непомітний внесок до дози опромінення дає стронцій, плутоній можна практично не враховувати. Щодо безпеки, то з наукової точки зору, про неї треба забути й говорити про сприйнятливий рівень ризику. А тому й кошти краще витрачати не на досягнення абсолютної безпеки, а там, де можна більше врятувати людей.

Доктор медичних наук, професор У. Маргуліс на початку доповіді сказав, що суспільство, яке перестало вірити вченим, буде деградувати. Далі він зазначив, що лінійна безпорогова концепція впливу опромінення на людей, яка прийнята Міжнародною комісією з радіаційного захисту, — не більше, як перестраховка. Доза ж менша від 100 бер не викликає якихось відхилень. А навіть мешканці Прип'яті отримали дозу опромінення не більш ніж 13 бер.

Кандидат біологічних наук М. Архипов повідомив, що тридцятикілометрова зона вже не є джерелом радіаційного забруднення, оскільки міграція радіонуклідів практично припинилася. Природні процеси сильніші за людей, і завдяки їм радіаційний рівень у місцях, де не проводилася дезактивація, став значно ближчим до рівнів у дезактивованих районах. В окремих районах зона, яка є зоною спокою, стала навіть чистішою, ніж деякі території навколо неї.

Академік ВАСГНІЛ Р. Алексахін сказав, що опромінення людини від продуктів харчування перевищує зовнішнє опромінення. Тому надзвичайно важливим є розв'язання проблем сільськогосподарської радіології, які ще існуватимуть довгі роки. До того ж, сьогодні відбувається перехід на нові, жорсткіші нормативи.

Доктор медичних наук Є. Антипенко зауважив, що наслідки радіаційного забруднення треба оцінювати передусім з точки зору генетичних порушень. Якщо за 30 років люди будуть отримувати 100 бер, то це призведе до виродження людства. Генетичні наслідки доповідач розглянув на прикладі хімічного забруднення трьох міст України, вплив якого на людський організм також можна вимірювати берами.

Під час обговорення доповідей неодноразово лунала думка, що підбір виступаючих досить своєрідний і вони не відображають думки більшості вчених, хоча тільки цим не можна визначати правильність їхніх стверджень.

Наступного дня учасники прес-конференції мали змогу оглянути дослідно-промислове господарство НВО «Прип'ять». Директор науково-технічного центру НВО К. Душутін повідомив, що промислові господарства в зоні здатні виробляти радіаційно чисте м'ясо, але вони не мають права його продавати. Досвід господарств міг би бути використаний у зонах жорсткого контролю.

Після відвідання турбінного залу, щита управління блоком № 2, меморіальної плити на честь оператора Чорнобильської АЕС В. Ходемчука, який загинув під час аварії, у конференц-залі ЧАЕС було продовжено розмову.

Директор ЧАЕС М. Уманець висловив подяку всім, хто брав участь у ліквідації наслідків аварії, зауважив, що колективу станції довелось чимало завдань вирішувати вперше у світі. Але сьогодні ставлення до цих людей не найкраще. Недостатньо приділяють їм увагу медики, припинилося будівництво міста Славутича. Саме від персоналу найбільше залежить безпека ЧАЕС, чи станція працюватиме далі, чи то треба буде її виводити з експлуатації. М. Уманець закликав також представників інших країн надати комплексну допомогу в розв'язанні проблем Славутича.

Головний інженер ЧАЕС М. Сорокін підвів підсумки зробленого на станції за п'ять років. Найголовніше — чорнобильські реактори сьогодні принципово відрізняються від того, який був на четвертому блоці. Щодо об'єкту «Укриття», то вже розроблено «Технічне обгрунтування ядерної безпеки», яке залишилось тільки узгодити з Держпроматомнаглядом СРСР.

Колектив станції, який сьогодні відрізняють зрілість і упевненість, бачить технічну недоцільність виводу ЧАЕС з експлуатації. Але рішення Верховної Ради, — сказав М. Сорокін, — для нас закон.

Доктор технічних наук О. Боровой розповів про розвиток поглядів на безпеку об'єкту «Укр... ти, що були ... дині четверт... доведено, щ... безпечним, ... без догляду ... ливні маси... на куряву, ... сполуки, як... нятися у вод... ти конструк... упасти і при... радіоактивно... уникнути ць... дію система... ня. Хоча в... тя» не п... жень, вст... чих блоків, ... Тому об'єкт... лишається ... печним.

Щодо його ... більшість ... ла схилят... велетенсько... бетонного ... ного залитт... простору «У... з цим варіан... і з іншими, ... ло проблем.

На запита... бутнього ЧА... відповів, що ... його в... чав би ... вимагає 60... бованців. М... варіант: ко... до кращих ... таження пал... дезактивації...

Началь... мації Мі... енергетик... СРСР Є. І... що почали ... Нововороне... АЕС, є прох... три блоки в ... дено угоди ... єм. Після т... боротьба за ... пустити хоч... Вірменія, п... ди проти А... маятник гр... щодо атомн... чав рухатис...

О... спец... дент ...

Фо...

КУДИ РУХАЄТЬСЯ АТОМНИЙ МАЯТНИК

29—30 березня за ініціативою НВО «Прип'ять» і ВО «Чорнобильська АЕС» відбулася прес-конференція «Чорнобиль. Погляд у майбутнє»

Доктор фізико-математичних наук, професор Ю. Сівінцев зауважив, що не можна вважати катастрофу глобальною, хоча вона й призвела до глобального забруднення. А вплив радіації на людину здебільшого перебільшується. Наприклад, зовсім непомітний внесок до дози опромінення дає стронцій, плутоній можна практично не враховувати. Щодо безпеки, то з наукової точки зору, про неї треба забути й говорити про сприйнятливий рівень ризику. А тому й кошти краще витрачати не на досягнення абсолютної безпеки, а там, де можна більше врятувати людей.

Доктор медичних наук, професор У. Маргуліс на початку доповіді сказав, що суспільство, яке перестало вірити вченим, буде деградувати. Далі він зазначив, що лінійна безпорогова концепція впливу опромінення на людей, яка прийнята Міжнародною комісією з радіаційного захисту, — не більше, як перестраховка. Доза ж менша від 100 бер не викликає якихось відхилень. А навіть мешканці Прип'яті отримали дозу опромінення не більш ніж 13 бер.

Кандидат біологічних наук М. Архипов повідомив, що тридцятикілометрова зона вже не є джерелом радіаційного забруднення, оскільки міграція радіонуклідів практично припинилася. Природні процеси сильніші за людей, і завдяки їм радіаційний рівень у місцях, де не проводилася дезактивація, став значно ближчим до рівнів у дезактивованих районах. В окремих районах зона, яка є зоною спокою, стала навіть чистішою, ніж деякі території навколо неї.

Академік ВАСГНІЛ Р. Алексахін сказав, що опромінення людини від продуктів харчування перевищує зовнішнє опромінення. Тому надзвичайно важливим є розв'язання проблем сільськогосподарської радіології, які ще існуватимуть довгі роки. До того ж, сьогодні відбувається перехід на нові, жорсткіші нормативи.

Доктор медичних наук Є. Антипенко зауважив, що наслідки радіаційного забруднення треба оцінювати передусім з точки зору генетичних порушень. Якщо за 30 років люди будуть отримувати 100 бер, то це призведе до виродження людства. Генетичні наслідки доповідач розглянув на прикладі хімічного забруднення трьох міст України, вплив якого на людський організм також можна виміряти берами.

Під час обговорення доповідей неодноразово лунала думка, що підбір виступаючих досить своєрідний і вони не відображають думки більшості вчених, хоча тільки цим не можна визначати правильність їхніх стверджень.

Наступного дня учасники прес-конференції мали змогу оглянути дослідно-промислове господарство НВО «Прип'ять». Директор науково-технічного центру НВО К. Душутін повідомив, що промислові господарства в зоні здатні виробляти радіаційно чисте м'ясо, але вони не мають права його продавати. Досвід господарств міг би бути використаний у зонах жорсткого контролю.

Після відвідання турбінного залу, щита управління блоком № 2, меморіальної плити на честь оператора Чорнобильської АЕС В. Ходемчука, який загинув під час аварії, у конференц-залі ЧАЕС було продовжено розмову.

Директор ЧАЕС М. Уманець висловив подяку всім, хто брав участь у ліквідації наслідків аварії, зауважив, що колективу станції довелось чимало завдань вирішувати вперше у світі. Але сьогодні ставлення до цих людей не найкраще. Недостатньо приділяють їм увагу медики, припинилося будівництво міста Славутича. Саме від персоналу найбільше залежить безпека ЧАЕС, чи станція працюватиме далі, чи то треба буде її виводити з експлуатації. М. Уманець закликав також представників інших країн надати комплексну допомогу в розв'язанні проблем Славутича.

Головний інженер ЧАЕС М. Сорокін підвів підсумки зробленого на станції за п'ять років. Найголовніше — чорнобильські реактори сьогодні принципово відрізняються від того, який був на четвертому блоці. Щодо об'єкту «Укриття», то вже розроблено «Технічне обгрунтування ядерної безпеки», яке залишилось тільки узгодити з Держпроматомнаглядом СРСР.

Колектив станції, який сьогодні відрізняють зрілість і упевненість, бачить технічну необхідність виводу ЧАЕС з експлуатації. Але рішення Верховної Ради, — сказав М. Сорокін, — для нас закон.

Доктор технічних наук О. Боровой розповів про розвиток поглядів на безпеку об'єкту «Укриття», про роботи, що були проведені всередині четвертого блоку. Хоча доведено, що він є ядернобезпечним, залишати його без догляду не можна. Паливні маси перетворюються на куряву, створюються нові сполуки, які можуть розчинятися у воді. Треба закріпити конструкції, які можуть упасти і призвести до викиду радіоактивного пилу. Щоб уникнути цього, введена в дію система пилопридушення. Хоча викиди з «Укриття» не перевищують обмежень, встановлених для діючих блоків, вони не нульові. Тому об'єкт «Укриття» залишається радіаційно небезпечним.

Щодо його майбутнього, то більшість спеціалістів почала схилятися до створення велетенського монолітного бетонного кубу, тобто повного залиття бетоном усього простору «Укриття», хоча й з цим варіантом, так само як і з іншими, пов'язано чимало проблем.

На запитання щодо майбутнього ЧАЕС М. Уманець відповів, що якби це було в його волі, він негайно почав би її реконструкцію, яка вимагає 600 мільйонів карбованців. Можливий інший варіант: консервація станції до кращих часів після вивантаження палива з реакторів і дезактивації устаткування.

Начальник відділу інформації Міністерства атомної енергетики і промисловості СРСР Є. Ігнатенко сказав, що почали розширюватися Нововоронезька й Кольська АЕС, є прохання будувати три блоки в Казахстані, укладено угоди з Індією й Китаєм. Після того, як притихла боротьба за владу, просить пустити хоча б один блок Вірменія, припинилися походи проти АЕС у Литві. Тобто маятник громадської думки щодо атомної енергетики почав рухатися в інший бік.

Олексій БРЕУС,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Фото Володимира САВРАНА.

У Київському науково-дослідному інституті гематології та переливання крові Міністерства охорони здоров'я УРСР починається клінічна апробація нового препарату «Вітурид», здатного перетворювати ракову клітину на нормальну з відновленням усіх її функцій.

РЕАКЦІЯ онкологів на Воробйову — недовірливий погляд, зверхня посмішка. Людям, які знають: проблемами раку займаються Всесоюзний онкологічний центр, 250 клінік і 15 інститутів, але останнім часом не зареєстровано жодного нового способу лікування раку, важко побачити у Тамарі Василівні рятівницю людства. Ніякий не академік, ніякий не лауреат і зовні звичайна, а запевняє, що знає спосіб лікування раку. І так спокійно диктує рецепт, ніби йдеться про рецепт соління капусти.

Сенсація

РАК—ЦЕ НЕ СТ

Спокій Тамари Василівни і справді вражає, тим більше, що сам, слухаючи її розповідь, не просто хвилюєшся — душа аж рветься від однієї думки про людей, які нині, ось у цю саму мить, ідуть із життя, хоча є спосіб їх врятувати. Потім розумієш: вона цей етап переживань уже пройшла. Тепер їй потрібні спокій і твердість, щоб добитися-таки впровадження винаходу в життя. Хоча, здається, крига скресла...

— Тамаро Василівно, чому апробація препарату проводитиметься саме в Інституті гематології?

— За даними комісії, яка вивчає наслідки чорнобильської катастрофи, через рік кожний другий житель України хворітиме на лейкоз. Як відомо, сьогодні лейкоз не виліковується традиційними методиками, навіть у США та Німеччині вони дають тільки ремісію. Мої ж методики дають можливість зовсім вилікувати хворого, який не пройшов хіміотерапію і опромінення, і подарувати 5—10 років життя тим, хто одержав специфічне лікування.

— Ви так упевнено говорите... Є люди, які вилікувалися?

— Є.

— Але ж досі ми знали, що ліків від раку не існує. Виходить, ви їх винайшли?

— Їх винайдено за чотири тисячі років до нашої ери. Дівчинкою, коли наша сім'я, перебуваючи в Казахстані в евакуації, жила у будиночку репресованого священика, серед інших старовинних книжок я знайшла «Житія святих». Між сторінками лежали листочки з рецептами від усяких хвороб. Був і рецепт від раку. Найкоротший. Я його запам'ятала.

— То, може, той рецепт обнародувати?

— Ні в якому разі. Основний компонент препарату — сильнодіюча отрута, яка в прямому розумінні слова перебуває за сімома печатками.

— Але ви кажете: є люди, які користувались рецептом.

— Та я й сама ним користувалась, коли в 60-х роках захворіла на рак. Але тоді вже була фахівцем з біохімії і працювала у лікарні. Пам'ятаю: прийшов до мене головний лікар прощатися, а я лежу... з маскою із огірків на обличчі. Вижила! Та пересвідчилась: виготовляти препарат треба в лабораторних умовах, а лікуватися — під контролем медиків.

— Чому ж не виготовляли? Скільки людей пішли з життя...

— Справа в тому, що в наукових працях він фігурував як токсичний. Довести протилежне змогла лише у 1989 році. Сталося так. У бібліотеці натрапила на інформацію про англо - американську групу Коена, яка отримала Нобелівську премію за виявлення факторів включення і переродження пухлини у злоякісну. Була в тій інформації формула, яка раптом ніби відкрила мені механізм дії препарату на пухлину. Потім відбувся телеміст Москва — Вашінгтон, де вчені обмінювалися думками щодо проблем раку. Пролунало: якщо винайдуть препарат для лікування раку, він обов'язково міститиме у собі платину. Я тоді подумала про інший метал. І телеміст, і журнальна публікація допомогли мені зв'язати в єдиний вузол усі мої міркування. Осмисливши механізм впливу препарату на тканину, я змогла знайти замінник основного компонента, який при меншій токсичності виявляв не меншу ефективність, а далі розробити декілька методик лікування раку і СНІДу. Вже через місяць я надіслала до Москви свою першу заявку. Як і годиться, за півроку з Всесоюзного науково - дослідного інституту державної патентної експертизи повідомили, що моя методика лікування раку та СНІДу визнана повністю науково обгрунтованою. Я звернулася до Чазова. Півроку — ніякої відповіді. Тоді до Москви поїхав мій син. До Міністерства охорони здоров'я його просто не пустили. На наполегливі умовляння вахтер пообіцяв викликати машину спеціалізованої медичної допомоги. Не пробився і до Президента. Лише наприкінці перебування у столиці йому трошки «підфартило» — інструктор ЦК КПРС пообіцяла переговорити з Горбачовим. Через тиждень вийшло розпорядження Президента (165650) до Чазова: в місячний строк розібратися і доповісти. Та Чазова якраз знімали. Зневірившись у можливості пробитися крізь бюрократичну стіну, я повернулася до науки. За кілька місяців обгрунтувала дванадцять нових методик лікування раку. А син не заспокоювався. Написав Юрію Прокоповичу Спіженку, який тільки-но вступив на посаду міністра охорони здоров'я республіки. Через тиждень, як не дивно, надійшов дозвіл на клінічні випробування на базі Кримського медінституту. І ось клінічна конференція. На першій годині обговорення — репліки з місць, скептичні посмішки. На другій годині помітна в очах присутніх зацікавленість. Зрозуміла: перемога!

Групу хворих справді сформували... з чотирьох чоловік: більше, сказали, бажаючих немає. Та й тих не довели до пуття, бо грубо порушували методику клінічних випробувань. Трьох прооперували. Пухлина (саркома) розсмокталася лише у однієї жінки, яка достроково виписалася із лікарні, відмовившись від «традиційних» методів лікування.

Таким чином кримчани «перевірили» одну методику, а від найефективнішої взагалі відмовилися...

— І ви змирилися з тим, що люди вмирають, хоча існує реальна можливість їх урятувати? Адже кожен третій у світі сьогодні вмирає від онкологічних захворювань.

— Зрозуміло, що змирити-

У Київському науково-дослідному інституті гематології та переливання крові Міністерства охорони здоров'я УРСР починається клінічна апробація нового препарату «Вітурид», здатного перетворювати ракову клітину на нормальну з відновленням усіх її функцій.

Сенсація

РАК—ЦЕ НЕ СТРАШНО?!

Реакція онкологів на Воробйову — недовірливий погляд, зверхня посмішка. Людям, які знають: проблемами раку займаються Всесоюзний онкологічний центр, 250 клінік і 15 інститутів, але останнім часом не зареєстровано жодного нового способу лікування раку, важко побачити у Тамарі Василівні рятівницю людства. Ніякий не академік, ніякий не лауреат і зовні звичайна, а запевняє, що знає спосіб лікування раку. І так спокійно диктує рецепт, ніби йдеться про рецепт соління капусти.

Спокій Тамари Василівни і справді вражає, тим більше, що сам, слухаючи її розповідь, не просто хвилюєшся — душа аж рветься від однієї думки про людей, які нині, ось у цю саму мить, ідуть із життя, хоча є спосіб їх врятувати. Потім розумієш: вона цей етап переживань уже пройшла. Тепер їй потрібні спокій і твердість, щоб добитися-таки впровадження винаходу в життя. Хоча, здається, крига скресла...

— Тамаро Василівно, чому апробація препарату проводитиметься саме в Інституті гематології?

— За даними комісії, яка вивчає наслідки чорнобильської катастрофи, через рік кожний другий житель України хворітиме на лейкоз. Як відомо, сьогодні лейкоз не виліковується традиційними методиками, навіть у США та Німеччині вони дають тільки ремісію. Мої ж методики дають можливість зовсім вилікувати хворого, який не пройшов хіміотерапію і опромінення, і подарувати 5—10 років життя тим, хто одержав специфічне лікування.

— Ви так упевнено говорите... Є люди, які вилікувалися?

— Є.

— Але ж досі ми знали, що ліків від раку не існує. Виходить, ви їх винайшли?

— Їх винайдено за чотири тисячі років до нашої ери. Дівчинкою, коли наша сім'я, перебуваючи в Казахстані в евакуації, жила у будиночку репресованого священика, серед інших старовинних книжок я знайшла «Житія святих». Між сторінками лежали листочки з рецептами від усяких хвороб. Був і рецепт від раку. Найкоротший. Я його запам'ятала.

— То, може, той рецепт обнародувати?

— Ні в якому разі. Основний компонент препарату — сильнодіюча отрута, яка в прямому розумінні слова перебуває за сімома печатками.

— Але ви кажете: є люди, які користувались рецептом.

— Та я й сама ним користувалась, коли в 60-х роках захворіла на рак. Але тоді вже була фахівцем з біохімії і працювала у лікарні. Пам'ятаю: прийшов до мене головний лікар прощатися, а я лежу... з маскою із огірків на обличчі. Вижила! Та пересвідчилась: виготовляти препарат треба в лабораторних умовах, а лікуватися — під контролем медиків.

— Чому ж не виготовляли? Скільки людей пішли з життя...

— Справа в тому, що в наукових працях він фігурував як токсичний. Довести протилежне змогла лише у 1989 році. Сталося так. У бібліотеці натрапила на інформацію про англо - американську групу Коена, яка отримала Нобелівську премію за виявлення факторів включення і переродження пухлини у злоякісну. Була в тій інформації формула, яка раптом ніби відкрила мені механізм дії препарату на пухлину. Потім відбувся телеміст Москва — Вашінгтон, де вчені обмінювалися думками щодо проблем раку. Пролунало: якщо винайдуть препарат для лікування раку, він обов'язково міститиме у собі платину. Я тоді подумала про інший метал. І телеміст, і журнальна публікація допомогли мені зв'язати в єдиний вузол усі мої міркування. Осмисливши механізм впливу препарату на тканину, я змогла знайти замінник основного компонента, який при меншій токсичності виявляв не меншу ефективність, а далі розробити декілька методик лікування раку і СНІДу. Вже через місяць я надіслала до Москви свою першу заявку. Як і годиться, за півроку з Всесоюзного науково - дослідного інституту державної патентної експертизи повідомили, що моя методика лікування раку та СНІДу визнана повністю науково обгрунтованою. Я звернулася до Чазова. Півроку — ніякої відповіді. Тоді до Москви поїхав мій син. До Міністерства охорони здоров'я його просто не пустили. На наполегливі умовляння вахтер пообіцяв викликати машину спеціалізованої медичної допомоги. Не пробився і до Президента. Лише наприкінці перебування у столиці йому трошки «підфартило» — інструктор ЦК КПРС пообіцяла переговорити з Горбачовим. Через тиждень вийшло розпорядження Президента (165650) до Чазова: в місячний строк розібратися і доповісти. Та Чазова якраз знімали. Зневірившись у можливості пробитися крізь бюрократичну стіну, я повернулася до науки. За кілька місяців обгрунтувала дванадцять нових методик лікування раку. А син не заспокоювався. Написав Юрію Прокоповичу Спіженку, який тільки-но вступив на посаду міністра охорони здоров'я республіки. Через тиждень, як не дивно, надійшов дозвіл на клінічні випробування на базі Кримського медінституту. І ось клінічна конференція. На першій годині обговорення — репліки з місць, скептичні посмішки. На другій годині помітила в очах присутніх зацікавленість. Зрозуміла: перемога!

Групу хворих справді сформували... з чотирьох чоловік: більше, сказали, бажаючих немає. Та й тих не довели до пуття, бо грубо порушували методику клінічних випробувань. Трьох прооперували. Пухлина (саркома) розсмокталася лише у однієї жінки, яка достроково виписалася із лікарні, відмовившись від «традиційних» методів лікування.

Таким чином кримчани «перевірили» одну методику, а від найефективнішої взагалі відмовилися...

— І ви змирилися з тим, що люди вмирають, хоча існує реальна можливість їх урятувати? Адже кожен третій у світі сьогодні вмирає від онкологічних захворювань...

— Зрозуміло, що змиритися з цим я не могла. І коли до мене почали надходити пропозиції консультувати в оздоровчих центрах, погодилась. Якщо держава не хотіла безплатно лікувати людей, одержуючи при цьому великий економічний ефект (бо мої способи у багато разів дешевші), то нехай хоча б підприємливі люди за гроші, але лікують хворих. До речі, через день після конференції у Сімферополі до мене приїхали «фірмачі» з повністю оформленою гостьовою візою на моє ім'я: приїжджайте, подивіться, якщо сподобається, залишитесь на будь-яких умовах. Пропонували відразу клініку. Відмовилась. Хотіла почати в Союзі. А от з фірмою «Інтередіп» при Фонді милосердя та здоров'я УРСР, яка планувала оздоровлювати дітей з Чорнобильської зони й запропонувала бути консультантом з питань нетрадиційної медицини, уклала договір. Лишилося пустою обіцянкою відкриття клініки. Зате керівник фірми умовив мене дати йому довіреність на право оформляти від мого імені договори як у Союзі, так і за кордоном: мовляв, ви у Криму, а я в Києві. Мені пропонували підписати таємний договір. Чому таємний? Від кого таємний? Я цього не зрозуміла. І дійшла висновку, що з цим «консультуванням» треба кінчати. У відповідь шантаж. Довелося звернутися до відповідних органів. Син тим часом вийшов на журналіста, який допомагав «нетрадиційникам» пробивати методики лікування раку. Той загорівся: давайте-но створимо під ваші методики центр! Через чотири місяці центр «Грааль» було зареєстровано. Але він не зміг би взяти на лікування всіх бажаючих, та і я до конвейєрного методу не звикла. Але, як я розуміла, мета його була — вивчити попит на лікування за моїми методиками, оскільки говорилося, що бажаючих випробувати їх на собі немає, і добиватися-таки початку клінічних випробувань, які Спіженко дозволив ще в грудні 1989 року. Та це я так розуміла, а керівники «Граалю» розпорядились інакше. Сформувавши чергу хворих— понад 500 чоловік, — звеліли мені сідати на прийом. Навіть визначили таксу — 35 карбованців за консультацію. Крім того, натякнули, що за приватне лікування багаті клієнти готові перераховувати й солідніші суми. Така «програма» мене не влаштовувала: адже розраховувала працювати безплатно, аби тільки добитися клінічних випробувань, після завершення яких мої методики запрацювали б по всьому Союзу. Я припинила всі стосунки з «Граалем». Керівник центру Микола Леліков чи то жартома, чи то серйозно почав залякувати рекетирами. Він опинився в скрутному становищі: черга тиснула. Але я не уявляла, що це підштовхне його до неймовірного — самому приймати хворих. Та він наважився. Дає людям якісь рекомендації, обіцяє виготовлювати препарат, якщо ті діставатимуть основний компонент — отруту. Він, може, знає, як готувати розчин, але ж не знає, як його вживати! Цими секретами я з ним не ділилась. Якщо хтось такий препарат уже отримав, просила б не застосовувати, а негайно зв'язатись з Інститутом фармакології та токсикології МОЗ УРСР, де готуватимуться ліки для клінічних випробувань.

— Чи треба вас розуміти так, що клінічні випробування починаються?

— Двадцять шостого березня відбулося засідання фармакологічної комісії, яка мала підтримати рішення міністра охорони здоров'я республіки щодо клінічних випробувань, але відклала розгляд питання на три тижні. Хоча були подані всі матеріали, включаючи наукове обгрунтування і список літератури, комісія не наважилась узяти на себе юридичну відповідальність. Можливо, спрацював наказ союзного фармкомітету, який зачитали на початку засідання? Згідно з цим «документом» українська фармакологічна комісія позбавляється навіть тих невеличких прав, які мала досьогодні (отак працює Декларація про суверенітет!). А може, ще якимись міркуваннями керувались присутні на засіданні... Так чи інакше — у хворих мало не відібрали три тижні. Ситуацію врятував Юрій Прокопович, який паралельно з дослідженнями, яких зажадала комісія, дозволив почати клінічний експеримент.

— Яка програма досліджень?

— Перевірятиметься препарат «Вітурид». Сформовано три групи хворих. Але все не так просто. Коли я проаналізувала склад хворих, яких мені пропонували, то зрозуміла: про «чистий» експеримент не може бути й мови, адже в жодній групі не було хворих, які б не пройшли хіміотерапію та опромінення. Довелося посперечатися. Коли ж групи сформували, як годиться, гематологи відмовилися розпочати апробацію препарату без... дозволу фармкомісії, тим самим перекресливши розпорядження міністра. Довелося знову звертатися у міністерство. Гематологи зняли свою умову.

— Тамаро Василівно, так усе-таки, які хворі потраплять на дослідження?

— Найважчі. З хронічними лейкозами, які перебігають на тлі збільшеної печінки та селезінки. Позитивну дію препарату треба довести за сім днів.

— Що ж відбудеться з хворим за тиждень?

— За цей час «Вітурид» має нормалізувати процес кровотворення. Повинні зменшитись лімфовузли й печінка.

— А скільки триватиме повний курс лікування?

— За моїми методиками — п'ять місяців. Міністерство ж дає півроку-рік, з тим, щоб вивчити результати на відстані.

— Які ж результати ви прогнозуєте? Адже за статистикою Інституту гематології, яку навів директор Петро Михайлович Перехрестенко, 46 відсотків пацієнтів мають ремісію на п'ять років, решта — вмирають.

— Як я вже говорила, для тих із моїх пацієнтів, які лікувалися хіміопрепаратами та опроміненням, гарантована довгострокова ремісія, а «чистих» чекає видужання. Але ж фахівці інституту стверджують, що «чистих» пацієнтів майже не буде, тому що ті обстежуються за місцем проживання. Лікарі чекають, поки легка форма перейде в гостру або хронічну, щоб можна було застосувати хіміотерапію та опромінення.

— Невже міністерство не допоможе сформувати оцю саме «чисту» групу?

— Оскільки воно мене підтримує, то сподіваюсь на допомогу.

— На ваш успіх, Тамаро Василівно, надія цілого народу.

Марина ДЯТЛОВА,
Наталія МОЛОДЦЕВА.

Методику лікування раку Т. Воробйова науково обгрунтувала ще у 1989 році, на що одержала відповідні документи.. Та московські відомства пальцем не поворушили, щоб препарат дійшов до хворих. Дозвіл на клінічні випробування дав міністр охорони здоров'я України, але працівники Кримського медінституту, де вони мали проводитись, заявили, ніби немає бажаючих лікуватись за методиками Воробйової. Скільки смертей на совісті медиків, які гальмували (а дехто і тепер гальмує) впровадження препарату у практику лікування онкологічних хворих?!

Прочитавши це інтерв'ю, багато хто поспішить до письмового столу. Це зрозуміло. Але радимо надсилати листи на адресу Міністерства охорони здоров'я, де мають знати попит на методики Тамари Василівни Воробйової. Нині випробовуватиметься одна. Їх же, які пройшли експертизу, — 13. А ще 30, як каже авторка, в голові. Допоможемо ж їй їх впровадити заради нашого з вами ж здоров'я.

ПЕНСІОНЕРАМ ЗАКОН НЕПИСАНИЙ?

У попередній сторінці ***«ВЕТЕРАНИ»*** *наш читач з Ізмаїла І. Михайленко звернувся до депутатів Верховної Ради УРСР із запитанням: чому досі не прийнято Закон Української РСР про пенсійне забезпечення трудящих республіки? Хто гальмує його прийняття? Читачі в листах до редакції продовжують порушувати це питання. Водночас вони подають і конкретні пропозиції щодо майбутнього Закону. Друкуємо окремі з них.*

ПОРІВНЮЮ І ДУМАЮ...

Верховна Рада УРСР має розглядати Закон про пенсії. Я порівняв Закон СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР» і «Закон РСФСР о пенсиях». І побачив, що Закон СРСР спрямований на увічнення злиденного життя митців, спрямований проти письменників, журналістів, художників, акторів, композиторів. І, навпаки, Закон РРФСР спрямований на соціальний захист діячів літератури і мистецтва.

Яка ж, конкретно, відмінність цих Законів?

Закон СРСР про пенсії обчислює заробітну плату лише «за будь-які 5 років підряд з останніх 15 років творчої діяльності перед зверненням за пенсією... для обчислення пенсії враховується за відповідний період або авторський гонорар або заробіток» (Стаття 82 Закону «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР»). Тобто творець пише і водночас працює на певній роботі, це по 16—18 годин на добу, а йому наприкінці життя кажуть: «або... або». Яка несправедливість!

Однак новий «Закон РСФСР о пенсиях», який прийнято через півроку після Закону СРСР, значно демократичніший, він дає можливість кожному членові творчої Спілки заробити значно більшу пенсію.

По-перше, в російському законі творець може широко обирати період, за який йому буде нараховано пенсію: «Членам творческих союзов СССР и союзных республик... среднемесячный заработок определяется за два последних календарных года перед обращением за пенсией, либо за любые пять календарных лет подряд в течение всей трудовой деятельности перед обращением за пенсией» (Статья 104 «Закона РСФСР о пенсиях»).

По-друге, в «Законе РСФСР о пенсиях» член творчої Спілки СРСР і союзної республіки має право враховувати для пенсії свою заробітну плату, плюс плату за сумісництво і навіть обов'язково плюсувати авторський гонорар: «В составе заработка, из которого исчисляется пенсия, учитываются все виды вознаграждения за работу (службу), включая оплату за сверхурочную работу, за работу в выходные дни и за совместительство... Авторский гонорар учитывается наравне с заработком за другую работу» (Статья 100 «Закона РСФСР о пенсиях»).

Отже, парламент РРФСР подбав про свою творчу інтелігенцію і про членів творчих Спілок союзних республік (якщо вони переїдуть до РРФСР). Вважаю, що парламенту УРСР треба теж піти шляхом РРФСР, парламентів Грузії, Молдови, Білорусії і т. д.

Водночас будьте надзвичайно уважні! Наше республіканське Міністерство соцзабезпечення могло просто продублювати Закон СРСР про пенсії, а в цьому Законі є ще одна підступна казуїстика, спрямована проти членів творчих Спілок. Ось вона: Закон СРСР про пенсії теж дає право плюсувати зарплату з роботою за сумісництвом (стаття 78), дає право плюсувати зарплату з гонораром (стаття 82), але!.. Але якщо зарплата і гонорар, разом складені, не перевищують «чотирикратного розміру мінімальної заробітної плати» (стаття 78, стаття 82 — формулювання тотожні). У чому тут суть? Мінімальна зарплата, як зазначено у Законі СРСР про пенсії,— це 70 крб. Отже, чотириразова мінімальна зарплата — це всього 280 крб. А максимальна заробітна плата, з якої обчислюється пенсія СРСР,— це десятиразова мінімальна: 70 крб.×10 тобто 700 крб. За таких умов підрахунку з 1100 членів Спілки письменників України — 1000 членів, коли не більше, залишаються у межах 280 крб. (при стажі 25 років вони мають право на пенсію 55 відсотків від 280 крб. — тобто всього 154 крб.).

«Стоило ли огород городить!» — сказали російські парламентарії і вирішили інакше. В їхньому законі немає і натяку на якісь чотириразовий мінімум чи десятиразовий максимум.

До речі, парламент Росії прийняв постанову про те, що з 1 березня 1991 року «не применять с этого срока на территории РСФСР Закон СССР «О пенсионном обеспечении граждан в СССР» (газета «Советская Россия», 7 грудня 1990 року).

Я добре пам'ятаю, коли влітку 1990 року парламент республіки затверджував міністра соцзабезпечення УРСР, вона кілька разів повторила: «Ми вже підготували республіканський закон про пенсії. Ми вже підготували!..» Думаю, що це був повний повтор Закону СРСР і там — довічна образа і відкидання за межу бідності членів творчих Спілок України.

Дуже прошу депутатів Верховної Ради УРСР проаналізувати проект Закону УРСР про пенсійне забезпечення ще у комісіях, бо коли він буде поставлений на голосування, щось змінювати буде важко.

Юрій ЯРМИШ,
член президії правління Спілки письменників України.

Зверніть увагу!

РЯДКИ З ЛИСТІВ

При розгляді Верховною Радою УРСР майбутнього Закону про пенсійне забезпечення в нашій республіці пропоную:

— встановити мінімальний розмір пенсії 120 карбованців, а максимальний — 400;

— ліквідувати всі пільги, залишивши їх тільки інвалідам війни і праці, а також фронтовикам, які безпосередньо брали участь у боях з фашистськими загарбниками;

— повернути обіцяну 12-процентну надбавку до пенсій тим, хто має 20 (або 25) років безперервного стажу роботи на одному підприємстві, хто не бігав туди-сюди за «довгим карбованцем»;

— чомусь «забули» про пенсіонерів при нарахуванні так званих «гробових». Адже відомо, що нас усіх зрівняв Чорнобиль, і це слід ураховувати;

— при переобчисленні пенсій тим, хто вже давно на відпочинку, слід брати той оклад, що його мають нині наші колеги, як це зробили військовим.

А. КЛИМЕНКО,
ветеран праці.

Черкаси.

Л. Брежнєв та інші високопоставлені любителі Золотих Зірок у період свого панування так зганьбили авторитет державних нагород СРСР, що чесні трударі нерідко соромляться тепер носити орден чи медаль, зароблені, як мовиться, у поті лиця свого. Було б добре, якби депутати при обговоренні проекту Закону про пенсійне забезпечення трудящих УРСР зважили на цю обставину і вирішили за кожну державну нагороду доплачувати до пенсії хоч невеличку суму — якихось 5—10 карбованців. Від цього ніхто не розбагатіє, але моральна підтримка тим, хто колись здійснив подвиг на війні чи відзначився у мирній праці, була б вагомою.

В. САВКА,
ветеран праці.

Київ.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

З пошти «ГУ»

Роздуми на тему:

НАЩО НАМ ВЕТЕРАНИ

...Нарешті, ми маємо справжню демократію. Партій багато, свобода слова процвітає, знову ж таки — ринок на порозі. Дякувати нашому урядові, скоро заживемо, як усі нормальні люди. Товари на полицях крамниць з'являться, ринкові умови примусять рідний радянський сервіс усміхнутися не тільки іноземцям, кожний матиме квартиру, дібрану за власним смаком, а не побудовану за «типовим проєктом». І не за горами цей рай, а майже поряд. А на деяких підприємствах уже й починається райське життя. Чим не рай — на одному з київських підприємств, де я працюю, завдяки новим умовам господарювання черга на квартири зникла за три роки.

Нині на квартобліку стоять лише ті, хто хоче поліпшити свої житлові умови, наприклад, з двокімнатної — переїхати до трикімнатної і т. ін. Та й тих можна перелічити на пальцях. Чудо? Ні, не чудо. Це свідчення вмілого господарювання і людського ставлення до потреб робітників. Хотіли б ви працювати на такому заводі? Ще б пак. Та не треба сумувати, скоро скрізь так буде. І пенсіонери наші бідні уже не проситимуть у держави копійчаних дотацій — тепер, кажуть, підприємства пенсії своїм працівникам виплачуватимуть. От, скажімо, завод, про який іде мова, раніше сплачував на соціальні потреби 1 відсоток від прибутку (за 1990 рік ця сума становила 40 тисяч карбованців). А тепер, за підрахунками фахівців, щоб виплатити пенсії «своїм» працюючим пенсіонерам, буде потрібно 470 тисяч на рік. І все це теж за рахунок прибутку, тобто з кишені тих робітників, які до пенсійного віку ще не «доросли». Хіба ж це справедливо?! Чому ми маємо віддавати комусь чесно зароблені гроші? «Пенсію одержуєш — той й живи на пенсію, а як працювати бажаєш, за довгим карбованцем женешся — відмовляйся від пенсії, не забирай у молодих гроші!» — слушно зауважували деякі працівники на зборах трудового колективу згадуваного заводу. І правильно. Навіщо нам пенсіонери? Ми собі райське життя будуємо, про нас нікому піклуватися. 73 роки розвалювали країну, годували нас з дитинства обіцянками світлого майбутнього, обдурили — тепер начувайтесь. І нічого скиглити, раніше треба було думати — коли народжувались. До речі, про народжуваність.

Необхідно негайно заборонити жінкам ставати матерями-одиначками. Це ж бо і їх доведеться утримувати! І взагалі, необхідно ввести додаткову довідку для вступу у шлюб — про зарплату чоловіка. Щоб він міг прогодувати свою ненаглядну на період вагітності, пологів, післяпологової відпустки. А то скільки їх на шиї у держави сидить, та ще й гроші одержує! Наші з вами гроші, до речі. Є тут над чим подумати нашим законодавцям. Нехай би розробили такий проект закону, щоб урахував усі наведені вище зауваження. І ще не забути дошкільні заклади, школи, піонерські табори, санаторії, лікарні... Це ж бо все за наш рахунок! Залишити тільки відомчі — щоб трудовий колектив сам про своїх робітників та їхніх дітей за власний кошт піклувався. Час уже мислити ринковими категоріями, досить з нас соціалізму, коли нещасних 100 карбованців ділили на всіх порівну. Кожен має дбати про себе сам, як усі розумні люди роблять. На «чорний день», небоже, складав копієчку до копієчки? Складав. От і витягай гаманця, якщо захворів, годі здорових обдирати. Немає копієчки, то помирати треба, може, колектив за власний кошт поховає, коли не забуде. А щоб не хворіти, спортом займайся, харчуйся по науці. Ми ж до ринку йдемо, а там закони суворі, слабакам місця немає. Нікому буде з вами панькатись. От у моєї знайомої сусідка старенька повісилась, бо сама жила, так правильно зробила. Мабуть, із розуму не вижила, второпала, що нікому не потрібна. Десять днів у своїй оселі висіла — ніхто й не моргнув.

Взагалі, найрозумніші люди жили у древній Спарті. Пригадуєте — там слабеньких немовлят зі скелі скидали і не мали клопоту з інвалідами. Є таки чому у древніх повчитися, то не погребуймо ж і цим досвідом — адже ринок на порозі.

Ю. ЛИТВИНЮК,
робітниця.

Київ.

Акціонерне товариство «Республіканський комерційний центр «ІНКОМАК» спільно з компанією «Олів'є» (Франція) 16 - 19 квітня 1991 року в КИЄВІ проводить міжнародну виставку за участю відомих фірм Франції, Швеції, Італії, США, Бельгії та інших країн:

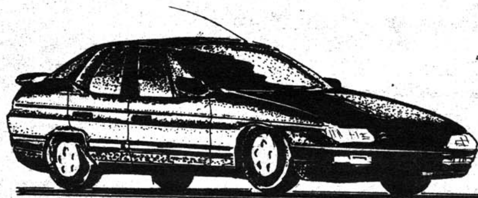
«СІТРОЕН» - легкові автомобілі та мікроавтобуси з бензиновими й дизельними двигунами;
«КЛАРК КОМПОНЕНТС ІНТЕРНЕШНЛ ІНК.» - трансмісії, коробки передач, редуктори для сільськогосподарської та іншої техніки, навантажувачів тощо;
«РРМ» - виробництво підйомних кранів широкого діапазону;
«БЕРЖО» - обладнання й механізми для підготовки будівельних матеріалів і для експлуатації в гірничовидобувній промисловості;
«ВОЛЬВО-МІЧІГАН-ЮКЛІД» - техніка для будівництва і транспорту: самоскиди, навантажувачі, екскаватори;
«П'ЄР РОЛАН І САТЕЛЕК» - стоматологічне обладнання;
«ВІЛЛА» - стоматологічні кабінети;
«САНОФІ» - виробництво медикаментів;
«ПОРШЕ» - санітарно-технічне обладнання;
«АДС» - обладнання для виробництва пластикових пляшок різної місткості для харчових продуктів та іншого використання;
«СКАМІА» - обладнання для лиття на основі полімерів і еластомерів;
«СОДЕМЕ» - обладнання для виготовлення упаковки з картону й дерева;
«Сі-Ай-Ві-Джі» - водне різання граніту й іншого каменю;
«АЛЬФАГРАФІК» - телефони, телекси, телефакси.

Програма семінарів на міжнародній виставці

16 квітня
14.00 Презентація автомобілів фірми «Сітроен» і їх гідравлічної підвіски.
17 квітня
10.00 Новий винахід для стоматологів - рентген-установка «Флаш-дент».
14.00 Використання тари й пакувальних матеріалів у зберіганні та перевезенні сільськогосподарської й промислової продукції.
18 квітня
10.00 Міжнародний ринок мармуру, граніту і його кон'юнктура.
11.30 Новий метод видобування блоків у кар'єрах - водне різання.
14.00 Дробильне устаткування в шахтах і кар'єрах.
16.00 Принципи використання транспортної техніки в кар'єрах і шахтах.
19 квітня
10.00 Чому на Заході існують фірми, що спеціалізуються виключно на виробництві таких основних вузлів, як трансмісії та коробки передач?
11.30 Сучасні принципи будівництва шляхів.
15.30 Устаткування для виробництва цегляних блоків із землі та відходів.

©слово рс

Співробітництво з фірмами-учасниками виставки - запорука Вашого успіху! Сучасний дизайн, останні технологічні досягнення, висока якість виконання, надійність в експлуатації - це Вам гарантують названі фірми!

Виставка проводитиметься за адресою: Київ, вул.Володимирська, 57 (Будинок учителя).
По довідки звертайтеся на адресу: 252001, Київ, вул.Софіївська, 9.
Телефони: (8-044) 228-79-07, 228-87-61, 229-87-48. Телетайп 131103 ІНКОМ.
Телекс 131114 INKOM SU. Факс (8-044) 228-79-07, 229-87-48.

Докладніше з пропозиціями названих фірм Ви можете ознайомитись у газеті «Україна-бізнес».

COMPAGNIE OLIVIER

Малое предприятие по оказанию консультационных и управленческих услуг в области хозяйственной деятельности

«ПРОКСЕН»
предлагает

правовую помощь при создании любых видов предприятий и организации внешнеэкономической деятельности.

Адрес: Киев-125, а/я № 122 — для почтовых отправлений, г. Киев, ул. Саксаганского, 30б, кв. 9 — для обращений. Телефон: 227-63-82. Факс: 228-72-72.

К сведению тех, кто испытывает трудности с трудоустройством или ищет сезонную работу!

ВОЗНЕСЕНСКИЙ КОНСЕРВНЫЙ ЗАВОД

приглашает юношей и девушек в возрасте 18 лет и старше, мужчин и женщин на сезонную работу (июль-ноябрь включительно).

Работа в технологических цехах и отделах.

Оплата сдельно-премиальная. Средний заработок в месяц составляет 130 — 180 рублей.

На заводе имеется: столовая, прачечная, общежитие (для постоянного и временного проживания).

Рабочие обеспечиваются овощами и фруктами, консервами по розничным ценам.

За справками обращаться: УССР, 329600, Николаевская область, г. Вознесенск, ул. Фрунзе, 14, Отдел кадров, тел. 4-32-01.

ДО УВАГИ КЕРІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ, БІЗНЕСМЕНІВ, ЮРИСТІВ!

Виходить у світ журнал «УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС МІЖНАРОДНОГО ПРАВА». Передплативши його, ви матимете змогу отримувати консультації з проблем зовнішньоекономічної діяльності, її правового забезпечення та з інших господарських і юридичних питань.
Це чудова нагода поглибити свої правові знання.

Видає журнал МП «ПРОКСЕН» спільно з фахівцями Українського інституту міжнародних відносин і міжнародного права при Київському держуніверситеті. У 1991 вийде 6 номерів журналу.

Ціна одного номера — 5 карбованців.

Щоб передплатити «Український часопис міжнародного права» на 1991 рік, необхідно переказати вартість передплати (30 крб.) на рахунок МП «ПРОКСЕН» № 1609277 в Печерському відділенні ЖСБ м. Києва МФО 322090. Замовлення на журнал слід надсилати на адресу 252125, Київ-125, а/с 122. У замовленні слід вказати номер платіжного доручення і прізвище службової особи, на ім'я якої надсилати примірники журналу. Довідки за телефоном: 227-63-82.

Хокей

ПОВЕРНУЛИСЯ З КУБКОМ

У місті Тілбург (Нідерланди) завершився XV міжнародний юнацький турнір з хокею. Яскраву перемогу в ньому здобули 16-річні кияни — вихованці СДЮШОР «Сокіл», яких готували заслужений тренер України Анатолій Ніколаєв та Вадим Сибірко. У складі соколят виступали: Ігор Дрифан, Борис Чурсін, Сергій Клементьєв, Олексій Бернадський, Євген Рог, Олександр Матвійчук, Андрій Ананьєв, Геннадій Браницький, Юрій Лясковський, Олександр Говорун, Андрій Кузьминський, Дмитро Князєв, Дмитро Марковський, Сергій Кирпач, Роман Єгоров, Сергій Буленок, Віктор Бєлець, Віктор Реута, Олександр Василевський, Євген Бесядовський.

Про хід турніру нашому кореспонденту розповів керівник української спортивної делегації, директор СДЮШОР «Сокіл», заслужений тренер України Валентин Уткін:

— Насамперед скажу про теплий прийом, який влаштували київським хлопцям мешканці Тілбурга. Наші хокеїсти мешкали в сім'ях, потоваришували з місцевими однолітками.

Наші хлопчики виграли всі зустрічі: у «Відня» (Австрія) — 10:3, юнацької збірної Нідерландів — 14:0, юнацької збірної Великобританії —17:2, а в суперфіналі — знову у австрійців — 3:1.

Найкращим гравцем турніру став наш Сашко Василевський.

ХІБА ТІЛЬКИ РІДНІ СТІНИ?..

Волейбол

ЗБІРНА УКРАЇНИ — ВОЛОДАР ЗОЛОТИХ СПАРТАКІАДНИХ НАГОРОД!

У Палаці спорту в Києві завершився волейбольний турнір за програмою X літньої Спартакіади народів СРСР. Чудово виступили господарі змагання — українські спортсмени. У вирішальному матчі вони взяли гору над командою Росії — 3:0. А перед тим, як дістатися суперфінальної зустрічі, збірна України переграла колективи: Таджикистану — 3:0, Москви — 3:1, Киргизстану — 3:0, Грузії — 3:1, Латвії — 3:0, Казахстану — 3:2.

Хто ж здобував цю чудову перемогу: Юрій Коров'янський, Євген Ковтун (капітан команди), Володимир Гудима, Сергій Черняга, Сергій Мироненко, Володимир Пивоваров, Олександр Шадчин (усі — «Шахтар», Донецьк), Юрій Філіпов, Ігор Попов (обидва — «Динамо», Луганськ), Юрій Грицюта, Андрій Сидоренко, Ігор Абдрахманов (усі — «Локомотив», Київ). Юрій Філіппов, Ігор Попов (обидва — «Динамо», Луганськ).

А керував цим злагодженим ансамблем заслужений тренер України донеччанин Анатолій Проскуровський, якому допомагали Михайло Поздняков та Сергій Федоров.

Проскуровський — людина експансивна, вольова, максималіст. Це під його керівництвом донецький «Шахтар» став срібним призером чемпіонату СРСР, що завершився кілька тижнів тому.

«Шахтар» опікає колектив шахти імені газети «Социалистический Донбасс», інші підприємства гірняцького краю. При команді успішно працює ДЮСШ, яка готує резерв майстрам. А взагалі в орбіті Проскуровського знаходиться десь близько ста спортсменів: юнаки, юніори, дублери, майстри.

У листопаді нинішнього року донеччани дебютуватимуть в розиграші європейського Кубка кубків. Вихід на міжнародну арену, гадаю, зробить і команду, і вид спорту ще популярнішими на Донбасі.

Анатолій Франкович по секрету сказав мені, що його хлопці не проти того, щоб змінити нинішні срібні нагороди в наступному чемпіонаті країни на медалі вищої якості. А поки семеро з них спробували на зуб «золото» спартакіадної проби.

— Якщо подивитись на склад збірної України, то її авангард, ударне ядро — донеччани. А, як відомо, «Шахтар» буквально за тиждень перед Спартакіадою СРСР став віце-чемпіоном СРСР, завершивши важкий і виснажливий турнір. То де ж узялися сили в хлопців знову взяти участь у боротьбі на найвищому рівні й вибороти «золото»?**

— Справді, наш колектив провів ігри в Києві, мов на одному подиху. Єдиний раз хлопці дозволили собі розслабитися. Це тоді, коли напередодні суперфіналу вони програли перші дві партії збірній Казахстану, складеній з гравців алмаатинського «Шляховика» — команди цікавої, лідера першої ліги. Але ми не мали права, враховуючи різницю в класі, отак поблажливо поводитись. Мої підопічні зрозуміли це й виграли матч. На жаль, ще на розминці перед цією зустріччю зазнав серйозної травми наш лідер Сергій Мироненко. Але в критичній ситуації добре зіграла вся команда. Добрий приклад показав капітан Євген Ковтун. Органічно увійшов у гру киянин Ігор Абдрахманов.

Звичайно, нам було дуже важко без відпочинку включитися в спартакіадне змагання. На відміну від інших учасників, ми не мали можливості провести підготовчі збори, зіграти склад. Адже, як говорилося, в збірній України до гравців «Шахтаря» додалося ще п'ятеро волейболістів з інших команд. Але в нашого колективу були високі вольові якості. До цього слід додати майстерність. У сумі — золоті медалі...

Віктор СТУГНА.

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Головний редактор — 446-92-11

Заступники головного редактора — 446-70-42, 446-91-16, 446-91-37, 446-91-96.

Відповідальний секретар — 446-72-63.

Завідуючий коректорською — 446-60-22.

Відділи:
міжнародний 446-91-20,
листів — 441-88-28,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-55,
екології — 441-88-58,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44.

Зірки українського спорту

СТРІЛЯЮЧА КЛЮЧКА

ОСЬ уже другий сезон підряд нападаючий київського «Сокола» Раміль Юлдашев відзначається неабиякою влучністю.

У чемпіонаті, що завершився, він став найкращим бомбардиром ліги, здобувши 56 очок (36 шайб+20 передач). Наш земляк дістане за це спеціальний приз газети «Известия».

— Раміль, ти замахнувся на монополію нападаючих ЦСКА, які найчастіше здобували титули найкращих канонірів. Тепер ти — лідер бомбардирів. Що змінилося в твоєму житті?

— Нічого начебто не змінилося. Але все ж мені дуже приємно усвідомлювати, що став найрезультативнішим гравцем у радянському хокеї. На мене покладають надії партнери, болільники. І я виправдовую їхні сподівання. Це якесь солодке відчуття потрібності комусь.

— У таких випадках, як правило, лауреати через скромність завжди згадують партнерів, віддаючи їм п'ятдесят відсотків заслуг. Але тобі дуже часто вдається добитися результату завдяки власним якостям: швидкості, техніці, вмінню прорахувати наперед ситуацію...

— І все ж дуже велику роль відіграють партнери. Хокей — колективна гра, і нікуди тут не дінешся.

— Гаразд, а от відчуття голевої ситуації — це що: дар Божий, чи плід працьовитості?

— Це насамперед — подарунок природи. Але розвивати і підкріплювати його необхідно щоденними наполегливими тренуваннями. Щоправда, багато залежить і від психологічного настрою. От, скажімо, граємо ми в другому колі в Нижньому Новгороді проти «Торпедо». Я вийшов сам на ворота господарів раз, другий, третій — і все невдачі. Зізнаюсь, що настрій був тоді не з найкращих. Перед зустріччю дізнався, що мене не викликають на тренування до збірної СРСР. Дуже розстроївся, і це, звичайно, вплинуло на мою гру в тому поєдинку.

— До твоїх відносин зі збірною країни ми ще повернемось. А поки розкажи трохи про себе.

— Для тих, хто не знає, скажу, що я родом з Уфи. Там семирічним хлопчиком почав грати в хокей. Мій перший тренер — відомий фахівець Марат Азаматов. Він і тепер працює з дітлахами, а ще очолює молодіжну збірну СРСР. Отже, пройшов повний курс навчання в школі клубу «Салават Юлаєв». Грав і в турнірі «Золотої шайби». Він проходив у столиці Башкирії, і моя команда стала бронзовим призером. За це нас нагородили путівками до «Артеку». Грав я на юніорському чемпіонаті світу, який проходив у Німеччині. І там все закінчилося для нас «бронзою». До речі, у тій збірній познайомився і подружився з Овчинниковим, Земком і Земченком, з якими пізніше доля звела нас в київському «Соколі».

— Можливо, це вони порадили тобі змінити прописку?

— Порада друзів, безперечно, відіграла велику роль. А ще — мені хотілося пограти в команді вищою за класом. Тому зголосився на пропозицію Анатолія Васильовича Богданова.

— А з інших клубів тебе запрошували тоді?

— Так. Пропонували «руку і серце» московські команди — ЦСКА, «Спартак», «Динамо». До армійців мене кликав мій земляк Ірек Гімаєв. Був момент, коли навіть оглянув квартиру, яку пропонували динамівці, на проспекті Вернадського. Але не спокусився, пограв ще рік в Уфі і після цього подався на береги Дніпра, де тепер мій дім і сім'я. Дуже щасливий, що тоді вчинив саме так.

— За національністю ти башкир. Як почуваєшся на українській землі?

— Чудово. Ставлення до мене щире й сердечне. Я полюбив народ України. До речі, з допомогою дружини вивчаю чудову українську мову. Кожен, хто живе на цій землі, зобов'язаний поважати її закони і обов'язково знати мову.

— Юлдашев — найкращий бомбардир ліги, а його взяли до збірної тільки на турнір «Известий» і більше не викликають до цієї команди. Чому? Як гадаєш? Можливо, треба бути підлабузником або ще щось?..

— Не знаю. На грудневому турнірі дуже старався. Претензій до мене не було ніяких. У чемпіонаті країни грав ніби нормально. Чому ж Тихонов не звертає уваги? Не збагну. Можливо, тренера лякає мій вік — влітку виповниться тридцять. Хоча головний тренер збірної часто заявляє, що до паспортів гравців не зазирає.

— Що ж, нехай все це залишається на совісті Віктора Васильовича. Але на цьому життя не завершується. До речі, за перемогу в змаганні на приз «Известий» хокеїстам належала якась сума в швейцарських франках...

— Команда заробила 30 тисяч. Приз кожному гравцеві — тисяча. Але я її ще не бачив.

— «Сокіл» останнім часом значно помолодішав, поповнивши свої ряди місцевими вихованцями. Чи віриш у перспективу цієї команди?

—У нас дуже хороша команда, а в Києві вміють, і це не секрет, готувати майстрів хокею. Мені подобається багато хлопців з числа новачків. Їм по 16—20 років, але вже і завзяттям відзначаються, і технікою, і кмітливістю. Імен не називатиму з педагогічних міркувань. А от у злет «Сокола» вже найближчим часом вірю.

— Якщо не секрет, які твої побутові умови?

— Вони нормальні, як і в решти моїх колег. Маю квартиру, машину. Моя щомісячна зарплата 400 карбованців. Преміальні нам платять тільки за перемоги — по 90 карбованців за кожну. А їх у нас було 15 протягом сезону. Отже, не так уже й густо. Зарубіжні клуби платять своїм гравцям значно більше.

— Чув, що збираєшся закінчувати виступати в «Соколі» і поїхати за кордон...

— Колектив не проти того, щоб я підписав контракт. Є пропозиції з Фінляндії та Швейцарії. Але їх можна назвати лише попередніми. «Соколові» я відслужив вірою і правдою. Гадаю, що маю право на таке зарубіжне відрядження. Та й вік підганяє. Дивись, наступного року на мене ніхто й уваги не зверне...

Що ж, шкода розлучатися з відмінним гравцем — Рамілем Юлдашевим. Але нічого не вдієш. Життя є життя. Втім, пограє він у чужих краях, але все одно повернеться до Києва і буде тут готувати зміну для «Сокола». І хай йому щастить.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.
Фото Миколи БОЧКА.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Борис Сидоренко.

Чергові редактори — Леонід Бровченко, Анатолій Бень.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюсо.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Галина Адамович, Антоніна Голик, Галина Каблак, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти: Віктор Процун, Раїса Гринюк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 031506661.